

**Akademia Nauk Stosowanych
Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Szczecinie**

**Wydział Nauk Społecznych i Stosowanych
Studia I stopnia
Kryminologia**

**Kinga Dzikowska
14289**

**Rola Spotkań Ewangelicznego Związku Braterskiego w Rzeczypospolitej Polskiej
organizowanych w Zakładach Karnych w Czarnem i Starem Bornem oraz ich
Oddziałach Zewnętrznych w procesie resocjalizacji osób tam osadzonych.**

**Praca napisana pod kierunkiem
Dr Amadeusza Urbanika**

Pracę przyjmuję:

20.05.2025 Urbanik

Data i podpis promotora

Szczecin, rok 2025

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Teoretyczne aspekty praktyk religijnych osób osadzonych w zakładach karnych.....	4
1.1 Podstawy legislacyjne realizacji prawa do odbywania praktyk religijnych osób skazanych w Polsce.....	6
1.2 Rys historyczny i rozwój powstania Ewangelicznego Związku Braterskiego w Rzeczypospolitej Polskiej.....	9
1.3 Sytuacja prawna pracy duchowej Ewangelicznego Związku Braterskiego w Rzeczypospolitej Polskiej w zakładach karnych.....	11
2. Metodologia badań.....	13
2.1 Przedmiot i cel badań.....	14
2.2 Problemy, pytania i hipotezy badawcze.....	15
2.3 Metody, techniki i narzędzia badawcze.....	18
3. Analiza wyników badań własnych.....	19
3.1 Wyniki badań prowadzonych wśród osób osadzonych.....	20
3.2 Wnioski z badań i ocena spotkań na proces resocjalizacji.....	54
Zakończenie.....	59
Bibliografia.....	61
Spis tabel.....	64
Aneks 1. Kwestionariusz ankiety.....	65
Aneks 2. Świadcstwa byłych osadzonych nawróconych w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności.....	71

Wstęp

Resocjalizacja osób odbywających karę pozbawienia wolności stanowi istotny element systemu penitencjarnego, mający na celu reintegrację osób skazanych ze społeczeństwem. Jednym z aspektów wspierających ten proces jest działalność religijna prowadzona przez wszelkie wspólnoty religijne i grupy wyznaniowe. W polskich jednostkach penitencjarnych jednym z podmiotów zaangażowanych w tę działalność jest Ewangeliczny Związek Braterski w Rzeczypospolitej Polskiej. Celem niniejszej pracy analiza wpływu spotkań prowadzonych przez duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego na proces resocjalizacji osadzonych. Praca ta skupia się na identyfikacji czynników motywujących osadzonych do uczestnictwa w spotkaniach, ocenie ich wpływu na postawy życiowe oraz analizie roli duchownych w procesie zmian społecznych i indywidualnych.

Temat pracy został wybrany z uwagi na jego praktyczny charakter, osobiste zainteresowanie zagadnieniem oraz możliwość nawiązania bezpośredniego kontaktu z osobami zaangażowanymi w działalność duszpasterską prowadzoną w zakładach karnych, co umożliwiło pogłębioną analizę zagadnienia.

Badania na potrzeby niniejszej pracy zostały przeprowadzone w wybranych jednostkach penitencjarnych, takich jak Zakład Karny w Czarnem, Zakład Karny w Starem Bornem oraz jednostkach zewnętrznych w Szczecinku i Złotowie. Podstawą teoretyczną pracy są psychologiczne aspekty motywacji wewnętrznej i zewnętrznej oparte na teorii samostanowienia Edward'a Deci'ego i Richard'a Ryan'a. W pierwszym rozdziale omówiono podstawy prawne realizacji prawa do wykonywania praktyk religijnych w Polsce oraz charakterystykę działalności Ewangelicznego Związku Braterskiego. Kolejna część poświęcona jest określeniu ram badawczych, takich jak przedmiot i cel prowadzonych badań. Następnie przedstawiono wyniki badań własnych dotyczących motywacji osadzonych oraz wpływu tych spotkań na ich postawy i przyszłe plany życiowe. Analiza uzyskanych wyników badań pozwala na weryfikację hipotez badawczych dotyczących rzeczywistego wpływu na resocjalizację uczestników spotkań. W toku badań zweryfikowano również cele działalności duszpasterskiej Ewangelicznego Związku Braterskiego. Zbadanie tego obszaru pozwoliło lepiej zrozumieć czynniki wpływające na zachowania skazanych oraz ich podejście do kwestii moralnych i społecznych.

Należy nadmienić, że prace o tej lub podobnej tematyce do tej pory nie powstały, co czyni niniejsze opracowanie oryginalnym.

1. Teoretyczne aspekty praktyk religijnych osób osadzonych w zakładach karnych

Religia i wierzenia od zarania dziejów odgrywały kluczową rolę w życiu jednostek oraz całych społeczności, pełniąc liczne pozytywne funkcje. Od czasów pierwotnych ludzkość szukała odpowiedzi na fundamentalne pytania o sens życia, śmierci, a także o pochodzenie świata i cel istnienia. Wierzenia religijne stanowiły oparcie, tworząc wspólny fundament wartości i zasad moralnych, które jednoczyły członków społeczności i kształtowały ich relacje. Przekonania religijne pozwalały ludziom zrozumieć i interpretować otaczający ich świat, dając poczucie bezpieczeństwa i stabilności w obliczu nieznanych zjawisk. Religia służyła także jako narzędzie wspierające moralność i etykę, stając się źródłem wzorców postępowania i inspirując do życia zgodnego z wyższymi wartościami. Praktyki religijne, takie jak modlitwa, medytacja czy uczestnictwo w rytuałach, sprzyjały refleksji nad własnym życiem i duchowemu rozwojowi. Religia pomagała również w przezwyciężaniu trudności, dostarczając wsparcia emocjonalnego i nadziei w chwilach kryzysu. W obliczu nieszczęść, chorób czy katastrof, wiara w wyższą siłę była dla wielu ludzi pocieszeniem i sposobem na odnalezienie sensu w cierpieniu.

Religia, definiowana jako „zespół wierzeń dotyczących istnienia Boga, pochodzenia i celu życia człowieka, powstania świata oraz związane z nimi obrzędy, zasady moralne i formy organizacyjne”¹, stanowi fundamentalny element ludzkiego życia, wpływając na działania, zachowania i myśli. Afirmacja istnienia Boga odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu systemów moralnych poszczególnych osób. Profesor Czesław Walesa podkreśla, że religijność obejmuje „osobową i pozytywną relację człowieka do Boga, jest to więc i ostateczne zaangażowanie w obcowanie z Bogiem”². Istotnym elementem tej relacji jest moralność religijna, która stanowi jeden z wymiarów religijności, wyrażająca się w przeżyciach, procesach oraz stanach psychicznych³. Viktor E. Frankl, jeden z głównych przedstawicieli nurtu humanistycznego w psychologii, przeciwstawia się freudowskiej tezie, zgodnie z którą ludzkie

¹ Słownik PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/religia;2514825.html> [07.11.2024].

² Walesa Cz., *Psychologiczna analiza zmian w rozwoju religijności człowieka*, „Roczniki Filozoficzne” 1997, Tom XLV, zeszyt 4, s. 110

³ Czyżewska D., Mikołajewska K., *Religijność a rozwój rozumowania moralnego w okresie adolescencji* „Psychologia rozwojowa Instytutu Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2012, tom 17, nr 2, s. 57

zachowanie jest zdominowane głównie przez prymitywne popędy, takie jak eros i tanatos, czyli popęd życia i śmierci. Frankl argumentuje, że kluczową motywacją człowieka nie jest jedynie zaspokajanie popędów, lecz przede wszystkim poszukiwanie sensu i celów życiowych. Według niego religia odgrywa fundamentalną rolę w kształtowaniu tej orientacji, pełniąc funkcję społeczną, która wzmacnia poczucie odpowiedzialności i wspólnoty. Wiara może wspierać jednostkę w dążeniu do wyższych wartości, angażując ją w relację z Bogiem oraz troskę o innych w ramach wzajemnego szacunku. „Dla Frankla religijność jawi się jako warunek konieczny rozwoju osobistego i duchowego. Jest jądrem, wokół którego krążą ludzkie plany, oczekiwania i decyzyjność. Stanowi platformę, na której zderza się immanencja z transcendencją, wolność z odpowiedzialnością, sensowność i absurd, czego następstwem jest życie nieprzewidywalne, dynamiczne i celowe”⁴.

W kontekście praktyk religijnych wśród osób osadzonych w zakładach karnych, religia staje się nie tylko sposobem odnajdywania sensu w trudnych warunkach izolacji, ale także narzędziem, które wspiera proces resocjalizacji. Dla więźniów, często pozostawionych samym sobie i odciętych od społeczeństwa, religia może pełnić funkcję wzmacniającą moralność i wartości społeczne. Dzięki modlitwie, refleksji nad sobą oraz spotkaniom z duchownymi, osoby osadzone mają okazję zyskać nowe spojrzenie na swoje życie i działania, odnajdując sens i nadzieję w codziennych trudnościach, jakie niesie życie w zakładzie karnym. Praktyki religijne mają potencjał resocjalizacyjny, ponieważ umożliwiają osadzonym zbudowanie pozytywnej relacji ze sobą oraz otaczającym światem, co wspiera ich wewnętrzny rozwój i transformację. Jak zauważa Brunon Hołyst „Religijne programy zapobiegania przestępczości są tylko wtedy skuteczne, gdy uda im się wpłynąć na religijny klimat określonej społeczności i przeniknąć religijnie do interakcji w danym społeczeństwie”⁵. Programy te mogą zmienić atmosferę więzienia, wpływając pozytywnie na osoby osadzone, które często mają trudność z odnalezieniem się w nowej rzeczywistości pozbawienia wolności. „Pozytywne znaczenie religii w życiu pojedynczych osób, grup można zaobserwować tylko wtedy, gdy osoby i grupy w sposób aktywny ustosunkowują się do rzeczywistości religijnej, gdy ich rozwój religijny postępuje, gdy harmonizuje z rozwojem innych

⁴ Kondrat A., *Nieuświadomiona religijność w projekcie logoterapeutycznym Viktora Frankla*, „Studia z Historii Filozofii” 3(2)/2015, s. 141

⁵ Hołyst B., *Kryminologia*, Warszawa 2022, s. 1168

struktur osobowościowych, psychicznych, społecznych, biologicznych”⁶. Oznacza to, że osadzeni, podejmując świadome zaangażowanie w praktyki religijne, mogą w sposób integralny rozwijać swoje struktury psychiczne i moralne. W rezultacie, ich aktywne uczestnictwo w działaniach religijnych sprzyja nie tylko wzmacnianiu ich relacji z Bogiem, ale także przyczynia się do formowania wartości i norm etycznych, które są niezbędne w procesie resocjalizacji. Taki rozwój może prowadzić do większej odpowiedzialności za własne życie, poprawy zdolności do podejmowania właściwych decyzji oraz budowania trwałych więzi z innymi, co w konsekwencji zwiększa szanse na reintegrację w społeczeństwie po odbyciu kary.

1.1 Podstawy legislacyjne realizacji prawa do odbywania praktyk religijnych osób skazanych w Polsce

W polskim systemie prawnym prawo do wykonywania praktyk religijnych przez osoby osadzone w zakładach karnych odgrywa kluczową rolę w procesie ich resocjalizacji. Praktyki religijne jako istotny element życia duchowego, mają potencjał nie tylko do wspierania jednostki w trudnych chwilach, ale również do przyczyniania się do jej pozytywnej transformacji. Współczesne podejście do więziennictwa uznaje, że wsparcie duchowe i religijne może być integralnym elementem skutecznych działań resocjalizacyjnych, mających na celu przygotowanie osadzonych do życia w społeczeństwie po odbyciu kary. W kontekście realizacji prawa do wykonywania praktyk religijnych przez osoby skazane w Polsce, istotne staje się zrozumienie, w jaki sposób regulacje prawne kształtują rzeczywistość życia w jednostkach penitencjarnych. Praktyki religijne stanowią nie tylko wyraz osobistych przekonań, ale także element wsparcia psychologicznego i społecznego, które jest niezbędne w procesie resocjalizacji.

Z perspektywy prawnej, regulacje dotyczące praktyk religijnych w zakładach karnych odzwierciedlają potrzebę poszanowania godności ludzkiej i wolności sumienia, które są fundamentem demokratycznego państwa prawnego. Wolność wyznania, jaką gwarantują regulacje, pozwala na podejmowanie świadomych wyborów oraz kształtowanie własnej drogi duchowej, co w konsekwencji może prowadzić do poprawy jakości życia osadzonych oraz ich przyszłej reintegracji w społeczeństwie.

⁶ *Ibidem*, s. 1170

Współczesny system więziennictwa w Polsce przeszedł istotne zmiany po 1989 roku, w wyniku transformacji ustrojowej. Reforma ustrojowa po upadku komunizmu wprowadziła szereg zmian, w tym ochronę praw religijnych osób osadzonych. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku stanowi najważniejszy akt prawny w Polsce i pełni rolę fundamentu praw człowieka, między innymi w zakresie prawa do wolności sumienia i wyznania. Artykuł 53 konstytucji podkreśla, że „każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii”⁷, co oznacza, że każda osoba, bez względu na swój status prawny, ma zagwarantowane prawo do wyboru i praktykowania własnych przekonań religijnych. „Ustawa zasadnicza uregulowała zarówno prawo do wolności sumienia i wyznania w aspekcie indywidualnym oraz zbiorowym (stosunek państwa do Kościołów i innych związków wyznaniowych – pięć ustępów w art. 25)”⁸. Dla osób przebywających w zakładach karnych konstytucyjna ochrona wolności religii staje się ważnym elementem zachowania ich godności i tożsamości osobistej w warunkach izolacji.

Tadeusz Płoski w swojej pracy zauważa, że zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania ustawodawca określił, że prawo do wolności sumienia i wyznania przysługuje także osobom przebywającym w zakładach karnych, z zastrzeżeniem, że sposób realizacji uprawnień regulują odrębne ustawy i przepisy wydane na ich podstawie. Zapis ten oznacza, że obowiązkiem osób zarządzających tego typu zakładami jest stworzenie warunków umożliwiających spełnianie praktyk religijnych i korzystanie z posługi duszpasterskiej, natomiast obowiązkiem władz Kościołów i innych związków wyznaniowych jest zapewnienie im odpowiedniej opieki duszpasterskiej, w porozumieniu z zarządami tych zakładów⁹.

„Zgodnie z art. 102 pkt 3 k.k.w. skazany ma prawo do korzystania z wolności religijnej. W przepisie tym prawo to zostało ujęte jako jedno z podstawowych praw człowieka. Ta ogólna zasada, znajdująca się w artykule, który wymienia przykładowo prawa przysługujące skazanym, znajduje rozwinięcie przede wszystkim w art. 106 k.k.w., ale realizacji tego prawa dotyczą również inne przepisy tego kodeksu. W przepisie art. 104 k.k.w. przewidziano zapis, że korzystanie przez skazanego

⁷ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, artykuł 53

⁸ Płoski T., *Wolność sumienia i wyznania w warunkach izolacji więziennej*, „Studia Prawnoustrojowe 9, UWM” 2009, s. 63

⁹ *Ibidem*, s. 64

z przysługujących mu praw powinno następować w sposób nie naruszający praw innych osób oraz nie zakłócający ustalonego w zakładzie karnym porządku, a w art. 106 § 3 k.k.w. zapisano, że korzystanie z wolności religijnej nie może naruszać zasad tolerancji ani zakłócać ustalonego porządku w zakładzie karnym. Istnieje również przepis, który dotyczy prawa więźniów do posiadania książek, pism i przedmiotów niezbędnych do wykonywania praktyk religijnych oraz korzystania z posług religijnych (art. 106 §1 k.k.w.)¹⁰.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej ma ona obowiązek współpracy z organizacjami religijnymi, aby umożliwić osadzonym kontakt z przedstawicielami ich wyznań¹¹. Służba więzienna powinna dążyć do współpracy z instytucjami kościelnymi i innymi związkami wyznaniowymi, co stanowi ważny element wsparcia duchowego dla osadzonych.

Europejskie Reguły Więzienne, przyjęte przez Radę Europy, stanowią zbiór standardów obowiązujących we wszystkich krajach członkowskich, w tym także w Polsce. W odniesieniu do kwestii wolności wyznania i praktyk religijnych, reguły te podkreślają prawo osób pozbawionych wolności do swobodnego wykonywania praktyk religijnych i wyznaniowych. Zgodnie z przepisami ERW, każdemu więźniowi przysługuje prawo do wolności religijnej, w tym możliwość uczestniczenia w nabożeństwach lub spotkaniach prowadzonych przez zaaprobowanych przedstawicieli tych religii lub wyznań, przyjmowania wizyt duszpasterskich oraz posiadania książek lub literatury z zakresu ich wyznań¹².

Reguły Nelsona Mandeli, znane jako Reguły Minimalne ONZ, stanowią zbiór międzynarodowych standardów w zakresie praw człowieka dla osób pozbawionych wolności. W kontekście praktyk religijnych, reguły te gwarantują więźniom wolność wyznania. Reguła 65 wskazuje, że jeśli w zakładzie karnym przebywa odpowiednia liczba więźniów tego samego wyznania, powinien zostać wyznaczony przedstawiciel tego wyznania, posiadający odpowiednie kwalifikacje. W przypadku, gdy liczba więźniów jest uzasadniona, a warunki pozwalają, osoba taka powinna zostać

¹⁰ *Ibidem*, s. 65

¹¹ Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, art. 4 § 1, Dz. U. 2023 poz. 1683

¹² Europejskie Reguły Więzienne, art. 29.1, art. 29.2, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Europejskie%20regu%C5%82y%20wi%C4%99zienne%20i%20regu%C5%82y%20Mandeli%20-%20Zalecenia%20Mi%C4%99dzynarodowe.pdf>

zaangażowana na stałe¹³. Celem reguły jest umożliwienie więźniom realizacji ich prawa do wolności religijnej w sposób odpowiedni do ich liczby i potrzeb.

Podstawy legislacyjne realizacji prawa do odbywania praktyk religijnych osób skazanych w Polsce opierają się na krajowych regulacjach prawnych oraz międzynarodowych standardach. Zgodnie z tymi aktami prawnymi, osoby pozbawione wolności mają zagwarantowane prawo do swobodnego wyznania i praktykowania swojej religii, a państwo zobowiązane jest do zapewnienia odpowiednich warunków do realizacji tego prawa. Przepisy te odzwierciedlają fundamentalną zasadę poszanowania godności ludzkiej, stanowiąc element resocjalizacji więźniów, jednocześnie uwzględniając konieczność zachowania porządku i bezpieczeństwa w zakładach karnych.

1.2 Rys historyczny i rozwój powstania Ewangelicznego Związku Braterskiego w Rzeczypospolitej Polskiej

Protestantyzm to jedno z głównych wyznań chrześcijańskich, które wyłoniło się w XVI wieku jako reakcja na praktyki Kościoła Katolickiego, zwłaszcza w kontekście sprzedaży odpustów i korupcji duchowieństwa. Głównym teologiem i twórcą ruchu protestanckiego był Marcin Luter, który w 1517 roku ogłosił swoje 95 tez, które z kolei wyrażały sprzeciw wobec wielu praktyk Kościoła. Ruch ten doprowadził do podziału Kościoła Katolickiego, a jego zwolennicy postawili na powrót do źródeł chrześcijaństwa, jakim było Pismo Święte, uznając je za najwyższy autorytet w kwestiach wiary i moralności (*sola scriptura*).

W protestantyzmie kluczową rolę odgrywają takie zasady jak *sola scriptura* (Pismo Święte jest jedynym źródłem autorytetu), *sola fide* (zbawienie osiąga się przez wiarę, a nie przez uczynki), oraz *sola gratia* (zbawienie jest łaską Bożą, a nie wynikiem ludzkich działań). Protestanci odrzucają pośrednictwo duchowieństwa między wierzącym a Bogiem, co oznacza, że każda osoba ma bezpośredni dostęp do Boga poprzez modlitwę i studiowanie Pisma Świętego. Ruch protestancki kładzie również duży nacisk na indywidualizm w religii.

Pod koniec XIX wieku w Szwajcarii powstała organizacja charytatywna o nazwie „Błękitny Krzyż” (*Blauen Kreuz*), która skupiała się na niesieniu pomocy

¹³ Reguły Minimalne ONZ, Reguły Mandeli, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Europejskie%20regu%C5%82y%20wi%C4%99zienne%20i%20regu%C5%82y%20Mandeli%20-%20Zalecenia%20Mi%C4%99dzynarodowe.pdf>

osobom w kryzysie choroby alkoholowej oraz ich rodzinom, w szczególności ubogim rolnikom z kantonu Berno. Jednym z jej pracowników był Fritz Berger, który po osobistym nawróceniu w 1899 roku, wraz z przyjaciółmi, założył Ewangeliczny Związek Braterski (EZB) w 1909 roku. Organizacja szybko wzrastała, zakładając zbory w różnych krajach, m.in. w Niemczech, Anglii, Australii i Nowej Gwinei, gdzie rozwijała działalność misyjną i charytatywną¹⁴.

Założycielem Ewangelicznego Związku Braterskiego w Polsce był Ludwik Skworecz, kaznodzieja Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego. W 1981 roku, podczas pobytu w szwajcarskim Locarno, duchowny miał okazję spotkać wiernych związanych z Ewangelicznym Związkiem Braterskim. Po spotkaniu nawiązał bliższe relacje z tą organizacją, a ich współpraca zaczęła się rozwijać. Siedziba EZB została utworzona w-Szczecinku, a także zaadaptowana na Dom Modlitwy dla miejscowego Zboru. Kaznodzieja Ludwik Skworecz, z pomocą Bożą, zakładał kolejne zbory na Pomorzu Zachodnim. W 1986 roku złożono wniosek o rejestrację organizacji, który został pozytywnie rozpatrzony 12 listopada 1987 roku, umożliwiając jej działalność ewangelicką na terenie całej Polski. Organizacja zakupiła również kilka Domów Modlitwy, m.in. w Białogardzie, Poznaniu, Barwicach, Turku i Kołobrzegu¹⁵.

W latach 90-tych Ewangeliczny Związek Braterski angażował się w pracę w Ośrodkach Monarowskich, wspierając osoby w kryzysie bezdomności, z nałogiem alkoholowym oraz po odbyciu kary pozbawienia wolności. Praktyka zdobyta w Ośrodkach została zastosowana od 2003 roku w Zakładach Karnych, gdzie kilku ewangelistów podjęło działalność duszpasterską, kontynuując wsparcie dla osadzonych¹⁶.

Celem pracy duchowej wśród osadzonych jest pomoc w uznaniu swojej winy, co umożliwia im zrozumienie, że to oni są odpowiedzialni za swoje czyny, a nie osoby zewnętrzne, takie jak sędziowie czy administracja. Ważnym aspektem jest także budowa zdrowych relacji w więzieniu, które mogą prowadzić do wspólnej resocjalizacji i pozytywnych więzi międzyludzkich. W pracy duchowej osadzeni dążą również do naprawienia wyrządzonych szkód i krzywd, zarówno przez przeprosiny, jak i zadośćuczynienie, w miarę możliwości. Kluczowym celem jest też unikanie złych

¹⁴ Por. http://www.ezb-szczecinek.pl/index.phpgo=page&id=Krotki_rys_historyczny_powstania_EZB

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

wpływów, które mogą prowadzić do recydywy. Wspieranie więźniów w odbudowie relacji z rodziną ma fundamentalne znaczenie, ponieważ to oni stanowią oparcie po wyjściu na wolność. Kolejnym celem jest przygotowanie osadzonych do życia po odbyciu kary, aby potrafili odnaleźć się w społeczeństwie. Motywowanie do podjęcia pracy i odpowiedzialności za siebie również odgrywa kluczową rolę w procesie ich resocjalizacji. Praca duchowa pomaga też w nauce, że ważne dla nich jest proszenie o pomoc, co jednocześnie uczy akceptowania trudnych momentów w życiu i wytrwałości. Istotne jest, by więźniowie potrafili podtrzymywać pozytywne kontakty z osobami, które wspierały ich w procesie resocjalizacji, co daje im szansę na dalszy rozwój po odbyciu kary¹⁷.

1.3 Sytuacja prawna pracy duchowej Ewangelicznego Związku Braterskiego w Rzeczypospolitej Polskiej w zakładach karnych

Ewangeliczny Związek Braterski w RP jest związkiem wyznaniowym, który posiada swój statut, stanowiący podstawowy dokument regulujący jego działalność. Statut jest aktem prawnym, który określa zasady funkcjonowania tegoż związku, jego cele, strukturę oraz prawa i obowiązki członków¹⁸. Zawiera on zarówno zapisy formalne, jak i wytyczne dotyczące działań w obrębie wspólnoty religijnej, które są zgodne z wyznawanymi wartościami i nauką.

W preambule statutu EZB zawarte jest wyznanie wiary, które stanowi podstawę działalności kościoła, w jego ewangelicznym charakterze. Preambuła deklaruje wiarę w jedynego Boga oraz podstawowe zasady wiary, takie jak zbawienie przez wiarę w ofiarę Jezusa Chrystusa, autorytet Pisma Świętego jako jedynego źródła wiary i moralności. Preambuła podkreśla również znaczenie wspólnoty wierzących, której członkowie są odrodzeni i pochodzą z różnych narodów i kultur, ale tworzą jedną duchową społeczność pod przewodnictwem Jezusa Chrystusa¹⁹.

Statut określa także cele działalności kościoła, które obejmują szerzenie Ewangelii Jezusa Chrystusa, tworzenie struktur organizacyjnych, organizowanie zgromadzeń, prowadzenie pracy ewangelizacyjnej oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym. Związek działa w granicach Rzeczypospolitej Polskiej, a jego struktura jest

¹⁷ Por. http://www.ezb-szczecinek.pl/index.php?go=page&id=Cel_sluzby_w_wiezieniu

¹⁸ Mędrala A., *Encyklopedia Zarządzania*, <https://mfiles.pl/pl/index.php/Statut>

¹⁹ Statut EZB w RP, <http://www.ezb-szczecinek.pl/download/001-scalone.pdf> [07.11.2024]

autonomiczna, co oznacza, że nie podlega żadnym zewnętrznym wpływom, w tym państwowym. Zgodnie z zapisami statutu, Związek utrzymuje również kontakty z innymi organizacjami religijnymi w Polsce i za granicą, w celu wspólnego działania na rzecz szerzenia wiary i wzajemnej pomocy²⁰.

Statut definiuje również zasady dotyczące członkostwa w Związku, określając, że członkiem może zostać osoba fizyczna, posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, która złożyła świadectwo nawrócenia przed Ogólnym Zebraniem Członków EZB i przyjęła chrzest wiary udzielony przez Związek lub została włączona w poczet członków uchwałą Rady Starszych (Statut, §6 pkt.1). Zgodnie z zapisami statutu, Związek zapewnia swoim członkom autonomię w podejmowaniu decyzji oraz swobodę działania zgodnie z wiarą i zasadami zawartymi w dokumencie. Członkowie Związku mają określone prawa i obowiązki, w tym prawo do uczestniczenia w życiu Związku, a także czynne i bierne prawo wyborcze do organów Związku. Z kolei obowiązki członków obejmują realizację celów Związku, dbanie o jego dobre imię oraz podporządkowanie się postanowieniom Statutu oraz uchwałom władz Związku²¹.

Osoby duchowne Związku są powoływane przez Ogólne Zebranie Członków Ewangelicznego Zboru Chrystusowego, z zatwierdzeniem przez Radę, stanowiącą organ wykonawczy Związku.

Ewangeliczny Związek Braterski podpisał stosowne umowy z poszczególnymi zakładami karnymi: w Czarnem i Starem Bornem oraz ich oddziałami zewnętrznymi: w Szczecinku, Złotowie i Opatówku, które dotyczą wykonywania posług religijnych przez Kapelanów w tych instytucjach. Umowa reguluje szczegółowo zakres obowiązków Kapelana, którego zadaniem jest świadczenie posług religijnych zarówno w formie zbiorowej, jak i indywidualnej, zgodnie z przepisami prawa. Do głównych obowiązków Kapelana należy odprawianie nabożeństw, prowadzenie działalności katechetycznej, a także angażowanie się w działalność charytatywną. Posługi religijne o charakterze indywidualnym mogą być wykonywane w celach mieszkalnych, szpitalnych oraz w izbach chorych, pod warunkiem, że nie zakłócają one zasad porządku i bezpieczeństwa obowiązujących w zakładzie karnym oraz zapewniają odpowiednią prywatność²².

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

Kapelan zobowiązany jest do uzgodnienia z Dyrektorem zakładu karnego terminu i miejsca wykonywania posług zbiorowych, w tym obchodów świąt kościelnych i innych grupowych form religijnych. Umowa precyzuje również zasady doprowadzania skazanych na nabożeństwa, zabezpieczenia ochronnego oraz dostarczania literatury religijnej. Wszelkie działania związane z wykonywaniem posług religijnych muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa, w tym Kodeksem Karnym Wykonawczym oraz Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 września 2003 r., dotyczącym szczegółowych zasad wykonywania praktyk religijnych w zakładach karnych i aresztach śledczych²³.

Umowa zawarta jest na czas nieokreślony, co zapewnia ciągłość wykonywania posług religijnych w zakładach karnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz w duchu wzajemnej współpracy pomiędzy Związkiem a administracją zakładów karnych. Celem współpracy jest zapewnienie odpowiednich warunków do realizacji duchowych potrzeb osadzonych, z poszanowaniem porządku i bezpieczeństwa²⁴.

2. Metodologia badań

W rozdziale poświęconym metodologii badań, kluczowe jest precyzyjne określenie ram badawczych. Metodologia pełni istotną funkcję, ponieważ pozwala na systematyczne zbieranie i analizowanie danych, w celu uzyskania odpowiedzi na pytania badawcze oraz weryfikacji teorii i hipotez. Metodologia badań pozwala na precyzyjne sformułowanie pytania badawczego, wybór odpowiednich technik zbierania danych. Dzięki temu badacze mogą zbierać i analizować dane w sposób obiektywny i systematyczny, co przekłada się na uzyskanie rzetelnych wyników²⁵.

Zauważyć należy, że metodologia jest fundamentem nauki i sprawia, że procesy o charakterze poznawczym zyskują miano prawomocnych, a efekty badań są sprawdzalne, wiarygodne i zobiektywizowane²⁶. Nauki społeczne dysponują szeregiem

²² Egzemplarze umów pozostają w dyspozycji EZB w RP oraz wspomnianych ZK – zostały one udostępnione autorce w trakcie prowadzonych badań.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Wojewódka K., Niemiec K., Encyklopedia Zarządzania, https://mfiles.pl/pl/index.php/Metodologia_bada%C5%84

metod oraz technik zdobywania materiałów empirycznych służących do realizacji nałożonych zadań²⁷.

W kontekście badań nad rolą spotkań organizowanych przez Ewangeliczny Związek Braterski w procesie resocjalizacji osób osadzonych, metodologia odgrywa kluczową rolę, umożliwiając szczegółowe zrozumienie oraz precyzyjny opis wpływu tych spotkań na przemiany zachodzące w postawach i zachowaniach jednostek w środowisku penitencjarnym.

2.1 Przedmiot i cel badań

W badaniach naukowych ważne jest określenie zarówno przedmiotu, jak i celu prowadzonych badań. Albert Wojciech Maszke zaznacza, że używając zwrotu „przedmiot badań” mamy na uwadze obiekty i rzeczy w sensie dosłownym oraz zdarzenia, jakim one podlegają i w odniesieniu do których prowadzi się badania²⁸. W niniejszej pracy przedmiotem badań są więźniowie, uczestniczący w spotkaniach organizowanych przez Ewangeliczny Związek Braterski w zakładach karnych w Starem Bornem i Czarnem oraz w oddziałach zewnętrznych Szczecinek i Złotów. Badaniami objęto grupę 67 mężczyzn, spośród których większość regularnie uczestniczy w spotkaniach. Osadzeni ci zostali wybrani ze względu na ich udział w spotkaniach, co pozwoliło na bardziej szczegółowe zrozumienie motywacji tej grupy i wpływu spotkań na ich resocjalizację.

Celem badań natomiast jest zgłębienie wiedzy na temat roli spotkań organizowanych przez Ewangeliczny Związek Braterski oraz ustalenie czynników wpływających na poziom zaangażowania uczestników i ich motywacji do uczestnictwa. Badania mają na celu uzyskanie dokładnych informacji o tym, w jaki sposób więźniowie odbierają te spotkania i jak wpływają one na ich postawy życiowe.

Według Waldemara Dutkiewicza celem badań jest „dążenie do wzbogacenia wiedzy o osobach i zjawiskach będących przedmiotem badań”²⁹. Z tego względu

²⁶ Szwed-Walczak A., Sielezin J. R., Metodologia badań społecznych, definicje, terminy, pojęcia, wydawnictwo Poligrafia ad rem, Jelenia Góra 2021, „Polityka i Społeczeństwo” 2(21)/2023 s. 335

²⁷ Żelazo M., Kwestionariusz wywiadu jako narzędzie badawcze, Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 2(6), 222-238, 2013, s.223

²⁸ Maszke, A. W. Metody i Techniki Badań Pedagogicznych, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2008, s. 91

²⁹ Dutkiewicz W., Przewodnik metodyczny dla studentów pedagogiki, Strzelec, Kielce, 1996, s. 31

prorowadzone badania mają również na celu zrozumienie, jak te spotkania mogą wpłynąć na proces resocjalizacji więźniów oraz na ich postawy wobec religii i duchowości, a także na ich plany życiowe, postawy życiowe i rozwój osobisty.

Władysław Zaczyński wskazuje, że cel badań to „bliższe określenie, do czego zmierza badacz, co pragnie osiągnąć w swoim działaniu”³⁰. W przypadku niniejszej pracy, celem badania jest określenie roli duchowych praktyk w procesie resocjalizacji więźniów, a także zrozumienie, jak te spotkania mogą wspierać ich w dążeniu do zmiany postaw i reintegracji ze społeczeństwem.

Radosław Zenderowski zauważa, że „pod pojęciem celu należy rozumieć nie tyle samo rozwiązanie problemu, o ile pożądane skutki przeprowadzonych badań i analiz”³¹. W kontekście moich badań celem jest nie tylko rozwiązanie problemu dotyczącego wpływu spotkań religijnych na więźniów, ale także uzyskanie wiedzy na temat tego, jak te spotkania mogą wpływać na ich emocjonalne i psychiczne wsparcie, budowanie relacji z duchownymi oraz osobami dla nich bliskimi.

W wyniku przeprowadzonych badań możliwe jest głębsze zrozumienie roli, jaką odgrywają spotkania o charakterze religijnym w zakładach karnych w procesie resocjalizacji. Badania pozwalają również wskazać, w jaki sposób uczestniczenie w spotkaniach wpływa na kształtowanie postaw więźniów, sprzyjając ich osobistemu rozwojowi i dając im szansę na pozytywne zmiany, które mogą przyczynić się do poprawy jakości ich życia po odbyciu kary i opuszczeniu zakładu karnego.

2.2 Problemy, pytania i hipotezy badawcze

Problemy badawcze stanowią istotę każdego badania naukowego, ponieważ zgodnie z definicją Tadeusza Pilcha jest to „pytanie o naturę badanego zjawiska, o istotę związków między zdarzeniami lub istotami i cechami procesów, cechami zjawiska to mówiąc inaczej uświadomienie sobie trudności z wyjaśnieniem i zrozumieniem określonego fragmentu rzeczywistości”³².

³⁰ Zaczyński W., Praca badawcza nauczyciela, WSIP, Warszawa 1995, s. 86

³¹ Zenderowski R., Technika pisania prac magisterskich. Krótki przewodnik po metodologii pisania prac dyplomowych, Wydawnictwa Fachowe, Warszawa 2008, s. 23

³² Pilch T., Baumann T., Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe; wydanie drugie, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, 2001., s. 43

Na podstawie tego rozumienia, pytania badawcze, które zostały sformułowane w niniejszej pracy, mają na celu zgłębienie zjawiska wpływu spotkań organizowanych przez Ewangeliczny Związek Braterski na resocjalizację osadzonych w poszczególnych zakładach karnych. Pierwsze pytanie jest następujące:

1. Czy spotkania prowadzone przez duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego w Rzeczypospolitej Polskiej mają pozytywny wpływ na resocjalizację osób osadzonych w jednostkach penitencjarnych w Starem Bornem, Czarnem, Szczecinku i Złotowie?

Pytanie to koncentruje się na badaniu wpływu duchowej działalności EZB w RP na proces resocjalizacji osadzonych.

Drugie pytanie badawcze dotyczy motywacji osób osadzonych:

2. Jakie są motywacje osób osadzonych uczęszczających na spotkania prowadzone przez duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego w RP w poszczególnych jednostkach penitencjarnych?

Pytanie to ma na celu zrozumienie czynników, które skłaniają osadzonych do uczestniczenia w tych spotkaniach.

Trzecie pytanie badawcze formułuje się w kontekście celów działalności EZB:

3. Jakie są cele służby duchowej Ewangelicznego Związku Braterskiego w RP w jednostkach penitencjarnych?

Celem tego pytania jest zrozumienie misji duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego oraz tego, jak ich działalność może przyczyniać się do zmiany postaw osadzonych.

Hipotezy badawcze stanowią istotny element procesu badawczego, ponieważ pozwalają na formułowanie przewidywań dotyczących wyników analizy. Zgodnie z definicją Ryszarda Adama Podgórskiego, „hipoteza jest naukowym przypuszczeniem, co do istnienia lub nieobecności danej rzeczy czy zjawiska w określonym miejscu lub czasie”³³. „W odniesieniu do konkretnego toku postępowania badawczego hipotezy stanowią przypuszczalne odpowiedzi na problemy badawcze i dotyczą spodziewanego kierunku badań”³⁴.

W odniesieniu do badania sformułowane zostały następujące hipotezy badawcze:

³³ Podgórski R. A., *Metodologia badań socjologicznych. Kompendium wiedzy metodologicznej dla studentów*. Oficyna Wydawnicza Branta 2007, s. 126 – 127

³⁴ *Ibidem*, s. 127

1. Spotkania prowadzone przez duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego w Rzeczypospolitej Polskiej mają pozytywny wpływ na resocjalizację osób osadzonych w zakładach karnych w Starem Bornem, Czarnem oraz ich oddziałach zewnętrznych w Szczecinku i Złotowie.

Hipoteza zakłada, że działania podejmowane przez duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego mają pozytywny wpływ na proces resocjalizacji osadzonych, a uczestnictwo w spotkaniach może przyczyniać się do zmiany ich postaw oraz poprawy sytuacji życiowej. Oczekuje się, że osoby biorące regularnie udział w tych spotkaniach będą wykazywać postawy sprzyjające ich resocjalizacji.

2. Powodami, dla których osadzeni decydują się uczęszczać na spotkania prowadzone przez Ewangeliczny Związek Braterski w RP w poszczególnych jednostkach penitencjarnych są potrzeby wsparcia duchowego oraz dążenie do zmiany sytuacji życiowej.

Zgodnie z tą hipotezą, motywacje osadzonych, którzy uczestniczą w spotkaniach, obejmują głównie chęć poprawy swojej sytuacji życiowej oraz wzmocnienie poczucia wiary i wartości duchowych.

3. Celami pracy duchowej Ewangelicznego Związku Braterskiego w RP są działania, mające pomóc osadzonym w zrozumieniu ich sytuacji, zbudowanie prawidłowych relacji z rodziną, wsparcie duchowe i umocnienie w wierze oraz podejmowanie działań postpenitencjarnych, takich jak: pomoc w zakwaterowaniu oraz znalezieniu odpowiedniego miejsca pracy po opuszczeniu zakładu karnego.

W ramach tej hipotezy zakłada się, że celem spotkań prowadzonych przez duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego jest przede wszystkim pomoc duchowa, ale również działania mające na celu zmianę postaw osób skazanych, umożliwiające im lepsze zrozumienie swojej sytuacji, poprawę relacji z rodziną oraz wsparcie w podjęciu pierwszych kroków na wolności po odbyciu kary pozbawienia wolności.

2.3 Metody, techniki i narzędzia badawcze

Metoda badawcza, która została zastosowana w niniejszej pracy, to sondaż diagnostyczny. Zgodnie z definicją Janusza Sztumskiego, metoda badawcza to „system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej

działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego świadomie się zmierza”³⁵. Z kolei Tadeusz Pilch definiuje metodę badawczą jako „zespół teoretycznie uzasadnionych zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych obejmujących najogólniej całość postępowania badacza, zmierzającego do rozwiązania określonego problemu naukowego”³⁶. Zastosowanie tej metody pozwoliło na zebranie danych, które umożliwiły uzyskanie odpowiedzi na postawione w pracy pytania badawcze oraz weryfikację hipotez.

Techniką, którą zastosowano w badaniu, było ankietowanie, polegające na zebraniu odpowiedzi od respondentów przy użyciu kwestionariuszy, co umożliwiło uzyskanie danych od dużej liczby osób w krótkim czasie. Jerzy Apanowicz definiuje technikę badawczą jako „sposób pracy badawczej charakteryzujący się zarówno określonymi czynnościami postępowania, jak i zastosowaniem odpowiednich narzędzi badawczych”³⁷.

Do przeprowadzenia badania wykorzystano kwestionariusz ankiety, który stanowi narzędzie badawcze. Ankietyzacja przeprowadzona w ramach niniejszej pracy może zostać skategoryzowana w zależności od poniższych specyfikacji:

- A. Ze względu na dostęp do informacji o respondencie: ankieta została przeprowadzona w formie anonimowej, co oznacza, że nie wymagano od respondentów ujawnienia tożsamości, co zapewniło pełną poufność i sprzyjało uzyskaniu szczerych odpowiedzi³⁸.
- B. Ze względu na częstotliwość przeprowadzania: ankieta jest jednorazowa, co oznacza, że badanie zjawiska zostało przeprowadzone w danym momencie i w określonych warunkach³⁹.
- C. Ze względu na sposób przekazania kwestionariusza ankiety: ankieta miała charakter ankiety audytoryjnej, ponieważ kwestionariusze były rozdawane

³⁵ Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice, 2005, s. 67

³⁶ Pilch T., Baumann T., Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe; wydanie drugie, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, 2001., s. 71

³⁷ Apanowicz J., Metodologia ogólna, Wydawnictwo Diecezji Pelplińskiej „BERNARDINUM”, Gdynia 2002, s. 60

³⁸ Szyjewski Z., Szyjewski G., Wiarygodność metod badawczych, Uniwersytet Szczeciński, Informatyka ekonomiczna 2(44) 2017 s. 122

³⁹ *Ibidem*.

i wypełniane przez respondentów w jednym miejscu – w trakcie spotkania z duchownymi. Taki sposób przeprowadzenia badania umożliwił zebranie odpowiedzi w kontrolowanych warunkach, w czasie, kiedy osadzeni uczestniczyli w spotkaniu organizowanym przez Ewangeliczny Związek Braterski⁴⁰.

Zastosowanie techniki ankietowania pozwoliło na uzyskanie wartościowych danych, które stanowią podstawę do analizy motywacji osób skazanych oraz wpływu spotkań o charakterze duchownym na proces resocjalizacji.

3. Analiza wyników badań własnych

Rozdział ten prezentuje wyniki badań przeprowadzonych w ramach niniejszej pracy, mających na celu ocenę wpływu spotkań organizowanych przez Ewangeliczny Związek Braterski na proces resocjalizacji osób osadzonych w poszczególnych zakładach karnych w Polsce. Przeprowadzenie badań wśród takiej grupy respondentów pozwoliło na dokładną analizę ich perspektywy oraz ocenę tego, w jaki sposób uczestnicy spotkań postrzegają ich wartość w kontekście indywidualnych przemian. Analiza obejmuje między innymi identyfikację głównych motywacji skazanych do uczestnictwa w spotkaniach, ich oczekiwań wobec takiej formy wsparcia, a także subiektywnej oceny efektywności tych działań w zakresie kształtowania postaw społecznych i reintegracji ze społeczeństwem.

W toku badań zwrócono szczególną uwagę na to, czy osadzeni dostrzegają pozytywny wpływ spotkań na swoje samopoczucie, czy sami postrzegają spotkania jako istotny element dla ich procesu resocjalizacji oraz w jakim stopniu spotkania z duchownymi przyczyniają się do redefinicji ich wartości i celów życiowych.

Ponadto, analizie poddano również kwestie związaną z rolą prowadzących, ich wpływem na uczestników oraz znaczeniem relacji budowanych w trakcie spotkań. Ważnym aspektem było także określenie, jakie elementy spotkań osadzeni uznają za najbardziej wartościowe oraz czy kontakt z duchownymi stanowi dla nich realne wsparcie w procesie zmiany postaw.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 123

3.1 Wyniki badań przeprowadzonych wśród osób osadzonych

I. Cechy demograficzno-społeczne respondenta

W badaniu wzięło udział 67 mężczyzn, odbywających karę pozbawienia wolności w czterech różnych jednostkach penitencjarnych: Zakładzie Karnym w Czarne (39 osób), Oddziale Zewnętrznym w Szczecinku (7 osób), Oddziale Zewnętrznym w Złotowie (7 osób) oraz Zakładzie Karnym w Starem Bornem (14 osób). Jednostki te zlokalizowane są w województwie zachodniopomorskim, a ich wybór wynikał z faktu posiadania umów o współpracę między tymi placówkami a Ewangelicznym Związkiem Braterskim. Wybór tych grup badawczych został podyktowany tym, że osoby osadzone uczestniczą w spotkaniach organizowanych przez duchownych, co pozwoliło na zebranie danych dotyczących wpływu tych spotkań na proces resocjalizacji. Osadzeni są bezpośrednimi uczestnikami programów. Wybór grupy, w której wzięli udział tylko mężczyźni, wynikał ze specyfiki badanych zakładów.

Tabela 1 przedstawia metryczkę badanych, ukazującą dane demograficzne, takie jak wiek oraz poziom wykształcenia. Największy odsetek respondentów pochodził z Zakładu Karnego Czarne (58,20%), natomiast mniejsze grupy reprezentowały Oddziały Zewnętrzne w Szczecinku (10,45%) i Złotowie (10,45%) oraz Zakład Karny Stare Borne (20,90%). Wiek respondentów był zróżnicowany, jednak dominującą grupą wiekową byli osadzeni w przedziale 36-45 lat, którzy stanowili największy odsetek w Zakładzie Karnym Czarne (33,33%), Oddziale Zewnętrznym Szczecinek (42,86%) oraz Zakładzie Karnym Stare Borne (35,71%), podczas gdy w Oddziale Zewnętrznym Złotów dominowała grupa wiekowa 46-55 lat (42,86%). Dominującym wykształceniem wśród osadzonych jest zasadnicze zawodowe, natomiast osoby z wykształceniem wyższym są w zdecydowanej mniejszości. W Zakładzie Karnym w Czarne wykształcenie zawodowe stanowi 41,03%, w Oddziale Zewnętrznym w Szczecinku i Złotowie jest to 42,86%, a w Zakładzie Karnym w Starem Bornem – 28,57%. Drugą najliczniejszą grupą są osoby z wykształceniem średnim. W Zakładzie Karnym w Czarne jest ich 30,77%, w Oddziale Zewnętrznym w Złotowie 14,28%, a w Zakładzie Karnym w Starem Bornem 28,57%. Natomiast w Oddziale Zewnętrznym w Szczecinku nie odnotowano osób z tym poziomem wykształcenia. Na uwagę zasługuje także stosunkowo wysoki odsetek osób z wykształceniem podstawowym, szczególnie w Oddziale Zewnętrznym w Szczecinku (28,56%) oraz w Zakładzie

Karnym w Starem Bornem (21,43%). W Zakładzie Karnym w Czarnem jest to 17,95%, a w Oddziale Zewnętrznym w Złotowie nie odnotowano takich osób. Z kolei najmniejszy odsetek stanowią osoby z wykształceniem wyższym. W Zakładzie Karnym w Czarnem jest to jedynie 2,56%, w Oddziale Zewnętrznym w Szczecinku – 14,29%, natomiast w Oddziale Zewnętrznym w Złotowie oraz Zakładzie Karnym w Starem Bornem brak jest osób z takim poziomem wykształcenia.

Tabela 1. Metryczka

Kategoria	ZK Czarne	OZ Szczecinek	OZ Złotów	ZK Stare Borne
Liczba respondentów	58,20%	10,45%	10,45%	20,90%
Wiek w latach				
18 - 25	2,56%	0%	0%	14,29%
26 - 35	15,38%	28,56%	28,57%	21,43%
36 - 45	33,33%	42,86%	28,57%	35,71%
46 - 55	28,22%	14,29%	42,86%	28,57%
Powyżej 55	20,51%	14,29%	0%	0%
Wykształcenie				
Podstawowe	17,95%	28,56%	0%	21,43%
Gimnazjalne	7,69%	14,29%	42,86%	21,43%
Średnie	30,77%	0%	14,28%	28,57%
Zasadnicze zawodowe	41,03%	42,86%	42,86%	28,57%
Wyższe	2,56%	14,29%	0%	0%

Źródło: opracowanie własne

II. Doświadczenia ze spotkaniami

Druga część ankiety koncentruje się na doświadczeniach osadzonych związanych z uczestnictwem w spotkaniach z duchownymi Ewangelicznego Związku Braterskiego. Pytania w tej sekcji mają na celu ocenę regularności uczestnictwa, długości zaangażowania w proces, a także wpływu spotkań na ogólne samopoczucie uczestników. Dodatkowo, respondenci odpowiadają także na pytanie, w jakim stopniu spotkania te są postrzegane jako istotny element ich procesu resocjalizacji. Celem tych pytań jest uzyskanie ogólnego obrazu doświadczeń osób osadzonych związanego z uczestnictwem w spotkaniach, co może dostarczyć informacji na temat ich subiektywnej oceny tego typu form aktywności.

W odpowiedzi na pierwsze pytanie, dotyczące regularności uczestnictwa w spotkaniach, wyniki ankiety przedstawiają następujące dane: w Zakładzie Karnym

w Czarnem 37 osadzonych zadeklarowało regularne uczestnictwo, a 2 osoby odpowiedziały negatywnie. W Oddziale Zewnętrznym w Szczecinku 6 uczestników wskazało systematyczne uczestnictwo w spotkaniach, przy czym jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi. W oddziale Zewnętrznym w Złotowie wszyscy badani (7 osób) wskazało na regularność w uczęszczaniu na spotkania, co stanowi 100% respondentów tej grupy. W Zakładzie Karnym w Starem Bornem 13 osadzonych regularnie uczestniczy w spotkaniach, a 1 osoba odpowiedziała negatywnie. Z przedstawionych danych wynika, że zdecydowana większość osadzonych angażuje się w regularne uczestnictwo w spotkaniach, co sugeruje, że taka forma resocjalizacji stała się istotnym elementem ich codziennego życia w placówkach. Regularność w uczestnictwie może świadczyć o pozytywnym odbiorze tych aktywności oraz ich integracji z rutyną osadzonych, stanowiąc potencjalny czynnik wspierający proces resocjalizacji.

Drugie pytanie dotyczy okresu czasu, przez jaki osadzeni uczestniczą w spotkaniach prowadzonych przez duchownych. Celem pytania było określenie, jak długo osadzeni biorą udział w tych spotkaniach, co z kolei miało na celu ocenę trwałości ich zaangażowania w tę formę wsparcia.

Zebrane dane przedstawiają zróżnicowaną długość uczestnictwa:

Tabela 2. Czas uczestnictwa w spotkaniach

Zakład Karny	1 miesiąc	2-3 miesiące	4-6 miesięcy	Powyżej 6 miesięcy
ZK Czarne	4	3	1	30
OZ Szczecinek	1	2	0	3
OZ Złotów	0	1	4	2
ZK Stare Borne	2	4	3	5

Źródło: opracowanie własne

W Zakładzie Karnym w Czarnem zdecydowana większość osadzonych (30 osób) uczestniczy w spotkaniach przez ponad 6 miesięcy, co świadczy o ich długotrwałym zaangażowaniu. W Oddziale Zewnętrznym w Szczecinku 3 osoby biorą udział przez ponad 6 miesięcy, a 2-3 miesiące to czas uczestnictwa dla 2 osadzonych. W Oddziale Zewnętrznym w Złotowie dominują osoby uczestniczące przez okres 4-6 miesięcy (4 osoby), podczas gdy w Starem Bornem najliczniejsza grupa to osadzeni, biorący udział dłużej niż 6 miesięcy (5 osób). Należy dodać, że w przypadku

odpowiedzi z jednostek ZK Czarne i OZ Szczecinek jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie. Powyższe wyniki wskazują, że spotkania mają charakter stałej aktywności w tygodniowym planie osadzonych, przy czym przeważają osoby o długotrwałym uczestnictwie, co może świadczyć o pozytywnej roli w procesie resocjalizacji.

Trzecie pytanie dotyczyło opinii osadzonych na temat wpływu spotkań na ich samopoczucie. Celem pytania było zbadanie czy uczestnicy uznają te spotkania za pomoce w poprawie ich stanu emocjonalnego. Wyniki wskazują, że większość osadzonych uważa spotkania za korzystne. W Zakładzie Karnym w Czarnem 36 osób odpowiedziało „tak”, 3 osoby wyraziły brak zdania. W Oddziale Zewnętrznym w Szczecinku 7 osób odpowiedziało twierdząco. W Złotowie 6 osób uznało spotkania za pomocne w tym zakresie, a 1 osoba nie miała zdania. W Zakładzie Karnym Stare Bornem 13 osób odpowiedziało twierdząco, a 1 osoba zadeklarowała brak zdania. Wynika z tego, że 92,5% wszystkich respondentów uznało, że spotkania prowadzone przez duchownych wpływają pozytywnie na ich samopoczucie, natomiast brak zdania wśród badanych jest marginalny, co wskazuje na dostrzegalny wpływ spotkań na nastrój osadzonych.

Pytanie czwarte dotyczyło oceny ogólnego wpływu uczestnictwa w spotkaniach na życie osadzonych. Celem pytania było poznanie odbioru wpływu spotkań na codzienne funkcjonowanie osadzonych w kontekście ich życia w zakładzie karnym. Wyniki wskazują na jednoznacznie pozytywny odbiór spotkań, gdzie dominującą odpowiedzią była ocena „bardzo pozytywny”, stanowiącą łącznie 34 głosy. W poszczególnych jednostkach wyniki prezentują się następująco: w ZK Czarne 26 głosów na „bardzo pozytywny”, w OZ Szczecinek 4, w OZ Złotów 2, a w ZK Stare Borne 2. W pozostałych odpowiedzią dominowały odpowiedzi „pozytywny”, a tylko pojedyncze odpowiedzi wskazywało na neutralną ocenę (5 osób). Warto podkreślić, że odpowiedzi „negatywny” i „bardzo negatywny” nie zostały wskazane przez żadnego z uczestników badania. Łącznie 95% badanych oceniło wpływ spotkań z duchownymi jako pozytywny lub bardzo pozytywny. Wyniki te podkreślają istotne znaczenie spotkań w ich codziennym życiu w jednostkach, wspierając proces resocjalizacji.

Pytanie piąte, o treści „Czy spotkania są ważną częścią Twojego procesu resocjalizacji?”, miało na celu zbadanie, jak osadzeni oceniają znaczenie spotkań z duchownymi Ewangelicznego Związku Braterskiego w kontekście swojej readaptacji społecznej. W Zakładzie Karnym w Czarnem 23 osoby uznały spotkania za „bardzo

ważne”, 15 za „ważne”, a jedna przypisała im wartość umiarkowaną. W Oddziale Zewnętrznym w Szczecinku opinie były podobne – 5 osób oceniło spotkania jako „bardzo ważne”, jedna osoba jako „ważne”, a kolejna przyznała odpowiedź „trochę ważne”. W Oddziale Zewnętrznym w Złotowie większość uczestników (57%) uznało, że spotkania są dla nich ważne, natomiast mniejsza część uczestników przypisała spotkaniom ograniczoną wagę. Natomiast w Zakładzie Karnym w Starem Bornem spotkania uznano za istotne – 2 osadzonych wskazało na „bardzo ważne”, 7 uznało spotkania za „ważne”, a 5 oceniło ich rolę jako umiarkowaną. Żadna z ankietowanych osób w żadnej jednostce nie zaznaczyła odpowiedzi „nie są ważne” ani „są dla mnie przeszkodą”. Znacząca część wszystkich respondentów, aż 85% wyraziło przekonanie, że spotkania stanowią ważną lub bardzo ważną część w procesie ich resocjalizacji. Wyniki te sugerują, że dla większości uczestników spotkania stanowią nie tylko istotny element codziennego życia w zakładzie karnym, ale również pełnią istotną funkcję wspierającą ich w procesie resocjalizacji.

Celem pytania szóstego było zidentyfikowanie negatywnych doświadczeń, które osadzeni mogą mieć w związku z uczestnictwem w spotkaniach prowadzonych przez duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego. Pytanie miało na celu zwrócenie uwagi na ewentualne problemy związane z tymi spotkaniami. Na 66 odpowiedzi, 64 osoby (96,97%) zadeklarowały brak negatywnych doświadczeń, co stanowi zdecydowaną większość respondentów. Jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie.

Wyniki wskazują na zdecydowaną przewagę odpowiedzi o pozytywnym wpływie spotkań na życie osadzonych. Większość respondentów oceniła te spotkania jako istotny element wspierający proces resocjalizacji oraz poprawiający jakość życia osadzonych.

III. Ocena indywidualnego odbioru wpływu spotkań z duchownymi na rozwój osobisty

Trzecia część ankiety skupiona jest na analizie, jak osadzeni oceniają spotkania w kontekście ich motywacji do zmian, poszukiwania sensu życia, poczucia wsparcia i osobistego rozwoju.

Większość ankietowanych wskazała, że spotkania mają motywujący wpływ na ich dążenie do pozytywnych zmian w życiu. Odpowiedź twierdzącą na pierwsze pytanie zaznaczyło łącznie 59 z 67 badanych, co stanowi 88%. Jedyne 8 osób wyraziło niepewność, wybierając opcję „trudno stwierdzić”, jednak żaden respondent nie odpowiedział negatywnie, co sugeruje, że spotkania odgrywają istotną rolę w budowaniu ich motywacji.

Podobnie wysokie poparcie uzyskało drugie pytanie, dotyczące odnajdowania sensu życia i celu po wyjściu z zakładu karnego. Spośród wszystkich odpowiedzi, 56 osób stwierdziło, że spotkania wspierają ich w tym aspekcie, podczas gdy 11 osób było niezdecydowanych.

Pytanie o rolę spotkań jako źródła wsparcia również wskazuje na ich wysoką wartość. Większość osadzonych oceniła spotkania jako „bardzo ważne” lub „ważne” wskazując spotkania jako ważny element poczucia wsparcia – 92,5% wszystkich respondentów wybrało jedną z tych dwóch opcji, przy czym 44% oceniło spotkania jako „bardzo ważne”. Nikt nie zaznaczył odpowiedzi, że spotkania są dla niego „nieważne”, a jedynie 5 osób (7,5%) nie miało w tej kwestii zdania. Wyniki sugerują, że spotkania stanowią dla osadzonych istotny element wsparcia w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności.

Celem pytania otwartego numer 4 tej części ankiety było zgłębienie, w jaki sposób uczestnictwo w spotkaniach religijnych z duchownymi Ewangelicznego Związku Braterskiego wpływa na rozwój osobisty osadzonych. Pytanie to miało na celu zebranie subiektywnych opinii. Odpowiedzi na to pytanie pozwoliły na wyodrębnienie kilku kluczowych kategorii, które odnoszą się do rozwoju duchowego, emocjonalnego oraz społecznego osadzonych.

W wyniku analizy odpowiedzi, wyróżniono następujące korzyści:

- **Zwiększanie spokoju wewnętrznego i opanowanie emocji** - wielu respondentów wskazało na poprawę swojego stanu emocjonalnego, w tym większą zdolność do kontrolowania emocji i osiągnięcia wewnętrznego spokoju. Spotkania przyczyniły się do ich większej stabilności emocjonalnej oraz umiejętności radzenia sobie ze stresem i trudnymi sytuacjami. „Ten czas na spotkaniach zachwalam za spokój” (ZK Stare Borne), „Jestem spokojniejszy i łatwiej mi się żyje na co dzień” (ZK Stare Borne), „Nauczyłem się opanowywać własne emocje. Po spotkaniu jestem bardziej opanowany. Jest we

mnie więcej spokoju.” (OZ Szczecinek), „Jestem spokojniejszy i dużo mniej agresywny, staram się przemyśleć sytuację” (ZK Czarne).

- **Zrozumienie sensu życia i osobistej przemiany** - część osób zwróciła uwagę na to, że uczestnictwo w spotkaniach pozwoliło im zrozumieć sens życia, dokonać osobistej przemiany oraz uświadomić sobie własne błędy. Spotkania z duchownymi stały się dla nich źródłem motywacji do poprawy swojego życia. „Zrozumiałem sens życia i czego chcę w życiu” (OZ Szczecinek), „Zrozumiałem, że moje życie, którym się tak szczyciłem, było niegodne i pełne brudu duchowego” (OZ Szczecinek).
- **Poprawa relacji międzyludzkich** - część osadzonych wskazała, że spotkania poprawiły ich relacje z innymi osadzonymi. „W izolacji zacząłem funkcjonować normalnie, bez popadania w konflikty z innymi” (OZ Szczecinek)
- **Większa tolerancja, pozytywne nastawienie i radość z życia** - spotkania miały również istotny wpływ na postawy osadzonych. Uczestnicy zauważyli, że ich nastawienie zmieniło się na bardziej otwarte i pełne optymizmu. Jeden z respondentów zauważył: „Jestem pozytywnie nastawiony do życia, radośniejszy, mam większą tolerancję”. (ZK Stare Borne)
- **Rozwój duchowy i wiedza religijna** - Najwięcej odpowiedzi dotyczyło kwestii wiary, uczestnictwo w spotkaniach przyczyniło się do rozwoju duchowego osadzonych, co pomaga im w radzeniu sobie z problemami. „Budowanie większej wiary do Boga.” (OZ Szczecinek), „Zrozumiałem Słowo Boże i modłę się o pomoc Boga w trudnym czasie pobytu w zakładzie karnym, abym mógł wytrwać do końca.” (ZK Czarne)
- **Przerwanie nałogów i rezygnacja z uzależnień** - Niektórzy uczestnicy spotkań wskazali, że udało im się zerwać z nałogiem, rezygnując z używania substancji uzależniających. Jeden z respondentów wyraził nadzieję na możliwość trwałego zerwania z nałogiem i inicjacji procesu zdrowienia. „Jest szansa, aby wyjść na wolność i zacząć żyć na trzeźwo, bez alkoholu.” (ZK Czarne)

Odpowiedzi uczestników spotkań wskazują na istotny wpływ tych spotkań na ich rozwój osobisty. Wiele osób zauważa poprawę w zarządzaniu emocjami, zdolności radzenia sobie w trudnych sytuacjach oraz większy wewnętrzny spokój. Spotkania te wspierają również rozwój duchowy, prowadząc do większej otwartości na innych oraz pomogły uczestnikom zerwać z nałogami. Wynika z tego, że spotkania stanowią istotne

narzędzie w procesie resocjalizacji, umożliwiając osadzonym odbudowę poczucia własnej wartości i dążenie do pozytywnych zmian w życiu.

Celem piątego pytania tej części ankiety było uzyskanie informacji na temat tego, co konkretnie pomaga osadzonym w planowaniu przyszłości po opuszczeniu zakładu karnego. Odpowiedzi miały pomóc określić, jakie aspekty są najbardziej pomocne w procesie readaptacji do życia po odbyciu kary.

Na pytanie, czy tematy omawiane na spotkaniach z duchownymi mają wpływ na plany osadzonych po opuszczeniu zakładu karnego odpowiedziało 54 osoby na „tak”, 9 na „nie”, a 4 osoby nie udzieliły odpowiedzi. Oznacza to, że 80% osadzonych uznaje tematykę spotkań za pomocne w planowaniu przyszłości.

Wśród osadzonych pojawia się wiele głosów wskazujących na znaczenie wsparcia duchowego i religijnego w planowaniu przyszłości. Osadzeni z OZ Szczecinek odpowiadają: „Chcę po wyjściu z zakładu karnego iść Drogą Bożą, aby być lepszym człowiekiem.”, „Tematy omawiane na spotkaniach dają mi dużo odnośnie tego, że można po opuszczeniu więzienia żyć tym życiem, które zaoferował nam Jezus Chrystus, wzmacnia mnie to duchowo.”. Jeden z osadzonych ZK Stare Borne wskazał: „Nie chce już krzywdzić siebie oraz całej rodziny. Pragnę być dobrym człowiekiem i iść przez życie z Bogiem i Jego prawdą.”. To pokazuje, że wsparcie duchowe daje osadzonym poczucie bezpieczeństwa i nadzieję na przyszłość. Osoby te często podkreślają, że wiara w Boga stanowi dla nich ważny element w przygotowaniu się na życie poza murami zakładu karnego. Uwierzenie, że Bóg będzie ich prowadził, stanowi fundament ich motywacji w dążeniu do poprawy swojego życia.

Dla innych osadzonych wsparcie religijne ma również charakter transformacji wewnętrznej, tak jak jeden respondent z ZK Stare Borne zauważył: „Zmiana na lepsze w moim życiu. Postrzegam, że dużo straciłem i pragnę pojednać się z Bogiem”. Uznanie potrzeby pojednania się z Bogiem może stanowić kluczowy element w procesie poprawy swojej sytuacji życiowej.

Wielu osadzonych zwraca również uwagę na znaczenie wsparcia praktycznego, które ma ogromny wpływ na ich życie po wyjściu na wolność. Przykład odpowiedzi z OZ Szczecinek: „Fajne jest to, że jeżeli nie miałbym gdzie wrócić, a przestrzegałbym zasad jakie panują na wolności i w Bractwie, to zagwarantują mi oni mieszkanie, pracę, a jest to bardzo dużo”. To pokazuje, że taka forma pomocy jest kluczowa w dążeniu do samodzielności i niezależności. Osadzeni zauważają, że przestrzeganie zasad podczas pobytu w zakładzie karnym może skutkować realnymi korzyściami. Możliwość

otrzymania pomocy w znalezieniu pracy i mieszkania stanowi dla wielu osób poczucie, że mają szansę na nowy start w życiu.

Plany osadzonych dotyczą również pragnienia utrzymania trzeźwości i zerwania z uzależnieniami. Jeden z osadzonych wyraził to w następujący sposób: „Chciałbym założyć rodzinę, znaleźć stałe zatrudnienie i normalnie żyć, przede wszystkim skończyć z alkoholem” (ZK Stare Borne). Inni osadzeni napisali: „Znajdę sobie mieszkanie i pracę i podtrzymam życie bez jakichkolwiek używek, w tym papierosów i alkoholu” (ZK Czarne), „Po opuszczeniu zakładu chcę się poprawić, znaleźć pracę, pomagać innym i przestać pić i mieć normalne życie, żeby znowu nie wpaść w kłopoty” (ZK Stare Borne), „Utwierdza mnie w przekonaniu, że podjąłem dobrą decyzję zrywając z uzależnieniami” (ZK Stare Borne). Dążenie do „normalnego życia” to cel, który motywuje ich do walki z nałogiem i przestępczością. Wiele osób podkreśla, że zrozumienie skutków swoich działań oraz podjęcie decyzji o zmianie nawyków stanowi dla nich ważny krok w procesie resocjalizacji. Tematy związane z trzeźwością i uzależnieniami, poruszane na spotkaniach przez prowadzących, pomagają osadzonym w kontekście ich planów na przyszłość. Takie spotkania stwarzają im przestrzeń do refleksji nad przeszłością, przepracowania doświadczeń związanych z uzależnieniami oraz wypracowania strategii na ich przezwyciężenie. Wspólna praca nad zrozumieniem skutków uzależnień oraz podjęcie decyzji o zerwaniu z nimi to istotne elementy, które pojawiają się na rozmowach z duchownymi w czasie spotkań.

Wielu osadzonych w swoich planach na przyszłość wyraża również pragnienie założenia rodziny i budowania stabilnego życia. Plan założenia rodziny jest w tym kontekście szczególnie ważny, ponieważ stanowi fundament reintegracji społecznej. Wartości, takie jak troska o bliskich, odpowiedzialność za dzieci oraz dbanie o więzi rodzinne są również zgodne z duchowym charakterem spotkań. Omawiane są na nich kwestie rodziny, miłości i dążenia do duchowego odrodzenia, co znajduje odzwierciedlenie w pragnieniach osadzonych dotyczących życia po odbyciu kary.

Osadzeni w odpowiedziach piszą także, że dzięki spotkaniom i tematyce tam poruszanej pragną po opuszczeniu zakładu karnego znaleźć stałą i uczciwą pracę. Wskazują, że dzięki dyskusjom prowadzonym przez duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego, dotyczącym odpowiedzialności, możliwości legalnego zatrudnienia i uczciwego życia, zyskują oni świadomość alternatywnych, zgodnych z normami społecznymi dróg postępowania.

Duchowni na spotkaniach poruszają również tematy związane z konsekwencjami wyborów, co pomaga osadzonym zrozumieć, że ich decyzje mają długotrwałe skutki. Przykładowo, jeden z uczestników spotkań pisze: „Pozwala mi pokierować życiem, by przy wyborze decyzji patrzeć na konsekwencję wyborów” (OZ Szczecinek), co wskazuje, że osadzeni uczą się refleksji nad swoimi działaniami. Inny osadzony wspomina: „Chcę spłacić długi, przez które trafiłem do więzienia. Mam już plan spłaty i będę robił wszystko, żeby już nigdy więcej tu nie trafić, bo to stracony czas” (OZ Złotów). Wprowadzenie uświadomienia osadzonym konsekwencji ich wcześniejszych wyborów stanowi wsparcie procesu resocjalizacji. Poruszanie takich tematów przez duchownych motywuje osadzonych do podjęcia starań, aby nie powrócić do zakładu karnego.

Z odpowiedzi osadzonych wynika, że duchowni Ewangelicznego Związku Braterskiego prowadzą spotkania o wysokiej wartości resocjalizacyjnej, skutecznie oddziałując na życie osadzonych poprzez poruszaną tematykę na spotkaniach. Omawiane kwestie, takie jak ucziwa praca, konsekwencje wyborów oraz rola rodziny i wartości duchowych, sprzyjają głębokiej refleksji nad dotychczasowym życiem i kształtowaniu odpowiednich postaw. Uczestnictwo w tych spotkaniach umożliwia osadzonym wyznaczanie celów zorientowanych na adaptację społeczną, zgodnych z obowiązującymi normami i wartościami. Dzięki połączeniu aspektów duchowych z praktycznymi wskazówkami, spotkania te tworzą warunki sprzyjające świadomej reintegracji społecznej i budowaniu nowych wzorców postępowania.

IV. Motywacja do uczestniczenia w spotkaniach

W podrozdziale tym analizowane są motywacje osób osadzonych do uczestniczenia w spotkaniach z duchownymi Ewangelicznego Związku Braterskiego. Celem pytań tej części ankiety było zidentyfikowanie głównych przyczyn, które skłaniają osadzonych do angażowania się w spotkania. Badanie miało na celu uchwycenie zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych motywacji. Pytanie to pozwoliło także na określenie, w jakim stopniu spotkania z duchownymi są postrzegane przez osadzonych jako element umożliwiający zmianę postaw życiowych.

Pierwsze pytanie miało na celu zrozumienie motywacji osadzonych do podjęcia decyzji o udziale w spotkaniu po raz pierwszy. Odpowiedzi, które zostały udzielone przez osadzonych, ukazują zróżnicowane powody ich wyboru, które mogą świadczyć

o indywidualnych potrzebach. Analiza tych odpowiedzi pozwala na wyodrębnienie kilku kluczowych kategorii motywacyjnych:

- **Motywacja religijna i duchowy rozwój** - najczęściej podawaną odpowiedzią była chęć zbliżenia się do Boga, rozwijania swojej wiary oraz poznania nauk biblijnych. Osadzeni wskazują, że motywacją była również możliwość zmiany życia poprzez zrozumienie i praktykowanie nauk Pisma Świętego.
- **Ciekawość i chęć zdobycia nowych doświadczeń** - osadzeni wskazywali również, że ich motywacją była ciekawość i chęć sprawdzenia, jak takie spotkania się odbywają.
- **Motywacja praktyczna** - jeden z osadzonych wskazał, że do uczestnictwa w spotkaniach skłoniła go możliwość otrzymania karty telefonicznej
- **Motywacja społeczna i związana z relacjami z innymi osadzonymi** - niektórzy osadzeni zostali zmotywowani przez innych współwięźniów, którzy zachęcili ich do udziału w spotkaniach, dzieląc się swoimi doświadczeniami. Dodatkowo, część osadzonych wskazała, że ich decyzja o udziale w spotkaniach wynikała z opinii osadzonych, którzy pozytywnie ocenili prowadzących, podkreślając ich zdolność do udzielania wsparcia, co wzbudziło w nich zaufanie i poczucie bezpieczeństwa.
- **Poszukiwanie alternatywnej formy spędzenia czasu** - niektórzy osadzeni wskazują, że udział w spotkaniach stanowił dla nich formę przełamania monotonii i nudy życia codziennego w zakładzie karnym. Nuda była wyznacznikiem, który skłonił ich do pierwszego udziału w spotkaniu jako znalezienie sensownej alternatywy na spędzenie czasu, poza rutynowymi zajęciami więziennymi.
- **Poszukiwanie autorytetu i wzorców moralnych** - osadzeni, którzy zdecydowali się uczestniczyć w spotkaniu po raz pierwszy, często wskazywali na chęć porozmawiania z duchownymi, postrzegając ich jako autorytety moralne i duchowe. Z ich odpowiedzi wynika, że spotkania te były dla nich okazją do rozmowy z osobami, które mogą służyć jako przewodnicy w duchowej przemianie.
- **Chęć zmiany w życiu** - wiele odpowiedzi wskazuje, że motywacją do wzięcia udziału w pierwszym spotkaniu było pragnienie zmiany w ich życiu. Chęć poprawy swojej sytuacji życiowej była wyznacznikiem, który skłonił ich do

podjęcia decyzji o udziale w spotkaniu. Osadzeni wyrazili chęć zmiany swoich nawyków i odbudowania wewnętrznego spokoju. Odpowiedzi sugerują silną potrzebę autorefleksji oraz dążenie do lepszego życia.

Udzielone odpowiedzi w tym pytaniu ukazują szeroką gamę motywacji, które skłoniły osadzonych do wzięcia udziału w pierwszym spotkaniu. Wśród głównych czynników wymienia się duchowy rozwój, chęć zmiany w życiu, a także poszukiwanie autorytetu, co świadczy o głębokiej potrzebie samorealizacji i poprawy jakości życia. Respondenci wskazali także, że obecność prowadzących i ich pozytywne nastawienie stanowią istotny element, który zachęca ich do dalszego uczestnictwa w spotkaniach. Warto zauważyć, że motywacje te są nie tylko wynikiem potrzeby duchowej, ale również próbą wyjścia z rutyny i zrozumienia sensu dalszego procesu zmiany.

Drugie pytanie, skierowane do osadzonych, dotyczyło ich osobistych motywacji oraz oczekiwań związanych z kontynuowaniem udziału w spotkaniach. Celem pytania było zrozumienie, co sprawia, że osadzeni decydują się regularnie uczestniczyć w spotkaniach. Odpowiedzi te pozwalają na głębszy wgląd w motywacje, które nie tylko skłoniły osadzonych do pierwszego udziału, ale również utrzymują ich zaangażowanie w tym procesie. Odpowiedzi pozwalają na wyodrębnienie kilku istotnych kategorii, które najlepiej odzwierciedlają ich osobiste potrzeby:

- **Poszukiwanie duchowego odrodzenia i więzi z Bogiem** - osadzeni wyrażają silną motywację do dalszego pogłębiania swojej wiary i nawiązywania osobistej więzi z Bogiem, co stanowi dla nich fundament uczestnictwa w spotkaniach. Otwarcie się na obecność Boga jest najczęstszym motywem w ich odpowiedziach.
- **Dążenie do wewnętrznej przemiany i poprawy zachowania** - wielu osadzonych podkreśla motywację do poprawy swojego zachowania i swoich postaw. Regularne uczestniczenie w spotkaniach traktują jako element pracy nad sobą, który ma pomóc im w lepszym funkcjonowaniu, zarówno w więzieniu, jak i po wyjściu na wolność. Często pojawia się motyw zmiany swojego systemu wartości, przekonania o potrzebie życia zgodnie z wyższymi zasadami moralnymi.
- **Wzmacnianie zdrowia psychicznego i emocjonalnego** - kilka osób wskazuje, że uczestnictwo w spotkaniach ma na celu poprawę ich kondycji psychicznej i emocjonalnej. Branie udziału w spotkaniach pomaga im radzić sobie z trudnymi emocjami, takimi jak poczucie zagubienia oraz samotności.

- **Chęć lepszego życia po opuszczeniu zakładu karnego** - osadzeni wyrażają również motywację do przygotowania się na życie po opuszczeniu zakładu karnego. Liczą na to, że spotkania pomogą im w adaptacji na wolności i utrzymaniu pozytywnych zmian.
- **Potrzeba wspólnoty** - dla wielu osadzonych motywacją do kontynuowania spotkań jest również chęć bycia częścią wspólnoty, która dzieli się swoimi doświadczeniami i oferuje wzajemne wsparcie.
- **Wzmacnianie motywacji do dalszej zmiany** - wiele osób wskazuje, że spotkania motywują ich do kontynuowania pracy nad sobą. Zauważają, że są one impulsem do dalszego rozwoju i dają im siłę do wprowadzania pozytywnych zmian w życiu.
- **Wsparcie ze strony prowadzących** - kolejną ważną motywacją do kontynuowania uczestnictwa jest wsparcie, które osadzeni otrzymują ze strony prowadzących. Utrzymują, że obecność duchownych daje im poczucie zrozumienia i niesienie pomocy w procesie duchowej przemiany. Osadzeni doceniają zaangażowanie duchownych, którzy nie tylko przekazują wiedzę, ale również okazują troskę o ich potrzeby i pomagają w trudnych chwilach.
- **Perspektywa na legalne życie i pracę** - niektórzy osadzeni wskazują, że kontynuowanie udziału w spotkaniach, uświadamia ich o możliwości prowadzenia życia poza przestępczością. Uczestnicy wyrażają przekonanie, że spotkania motywują ich do zmiany sposobu myślenia i pokazują, że można żyć w sposób legalny, co pomaga im dostrzec perspektywę na stabilne i uczciwe życie po odbyciu kary.
- **Podtrzymanie abstynencji od używek** - niektórzy osadzeni zaznaczają, że regularne spotkania pomagają im w podtrzymaniu abstynencji od używek, szczególnie alkoholu. Odpowiedzi wskazują, że poczucie wsparcia w trakcie spotkań są kluczowe w ich dążeniu do zerwania z nałogami. Osadzeni na spotkaniach mają przestrzeń do autorefleksji i rozwijania siły woli, co wspiera ich decyzję do życia w czystości.
- **Przygotowanie do odbudowy relacji rodzinnych** - jeden z osadzonych wskazuje, że uczestnictwo w spotkaniach motywuje go do odnowienia relacji z dziećmi. Zauważa, że spotkania pozytywnie wpływają na jego

nastawienie psychiczne i przygotowują go do budowania lepszej więzi z córką po opuszczeniu zakładu karnego. W jego odpowiedzi pojawia się silne pragnienie poprawy stosunków rodzinnych, które w przeszłości zostały zaburzone przez jego wcześniejsze zachowanie. Spotkania stanowią dla niego ważny krok w odbudowie zaufania i budowaniu zdrowych relacji z najbliższymi.

Podsumowując odpowiedzi osadzonych na pytanie o ich motywację do kontynuowania uczestnictwa w spotkaniach, można wyróżnić kilka kluczowych czynników, które wpływają na ich decyzję. Przede wszystkim, dużą rolę odgrywa pragnienie duchowego rozwoju i zbliżenie się do Boga. Wiele osób wyraża chęć pogłębiania swojej wiary poprzez uczestnictwo w spotkaniach i studiowanie Pisma Świętego, co kieruje ich na drogę poprawy moralnej. Kolejnym ważnym aspektem jest zmiana systemu wartości, co przejawia się w dążeniu do porzucenia dawnych nawyków, takich jak uzależnienia czy działalność przestępcza, na rzecz uczciwego życia. Osadzeni podkreślają także znaczenie spotkań w kontekście rozwoju osobistego i zdobywania umiejętności, które pozwalają im lepiej radzić sobie z trudnościami życia codziennego. Wsparcie, jakie otrzymują od prowadzących spotkania, jest kolejnym istotnym czynnikiem motywującym. Pomoc i zrozumienie prowadzących dają poczucie bezpieczeństwa i umożliwiają uczestnikom przezwyciężenie trudnych chwil. Warto także zauważyć, że uczestniczenie w spotkaniach pomaga osadzonym dostrzegać perspektywę na legalne życie i uczciwą pracę, a także motywuje do niebrania używek i poprawy zdrowia psychicznego. Wszystkie te czynniki wskazują na to, że uczestnictwo w spotkaniach ma dla osadzonych kluczową rolę w procesie resocjalizacji, obejmując nie tylko aspekty duchowe, ale również społeczne i emocjonalne.

W odpowiedzi na trzecie pytanie dotyczące wpływu uczestnictwa w spotkaniach na przetrwanie trudnych chwil w zakładzie karnym, 55 na 64 odpowiedzi uczestników (co stanowi 86% respondentów) potwierdziło, że spotkania te odgrywają istotną rolę w ich codziennym życiu. Celem tego pytania było zgłębienie, w jaki sposób uczestnictwo wpływa na to wsparcie. Zrozumienie tego aspektu pozwala lepiej określić, jakie konkretne elementy w ramach spotkań pomagają im radzić sobie z wyzwaniami, z jakimi mierzą się w zakładzie karnym. Odpowiedzi uczestników wskazują na różnorodne aspekty, które są dla nich szczególnie pomocne:

- **Pogłębienie wewnętrznego spokoju** - wielu osadzonych podkreśla, że po spotkaniach są bardziej wyciszeni i opanowani, co pomaga im kontrolować emocje i unikać konfliktów.
- **Przekonanie o obecności Boga** - pogłębienie poczucia wiary w trakcie spotkań o charakterze religijnym daje osadzonym pewność, że trudne chwile są przejściowe, a życie ma głębszy sens. Osadzeni wskazują, że modlitwy dodają im siły na każdy kolejny dzień w zakładzie karnym. Osoby podają przykłady, że nauki o Piśmie Świętym przekładają na swoje codzienne funkcjonowanie. Osadzeni wierzą, że Bóg czuwa nad ich losem, dając im siłę do przetrwania trudnych chwil.
- **Wsparcie ze strony grupy** - uczestnicy odnajdują wsparcia w spotkaniach z innymi, co redukuje uczucie osamotnienia. Wskazują oni, że dzięki wymianie życiowych historii i doświadczeń czują wzajemnie wsparcie emocjonalne.
- **Wyzbycie się negatywnych wzorców** - ankietowani przyznają, że rozmowy na temat wartości podczas spotkań pomagają im zrozumieć wcześniejsze błędy i ustalić schematy do podjęcia kroków do poprawy.
- **Rola prowadzących** - osadzeni odpowiadają, że prowadzący nie tylko dzielą się swoją wiedzą religijną, ale także okazują wsparcie w kwestiach osobistych, na przykład pomagając im w rozwiązywaniu problemów, słuchając i oferując praktyczne wskazówki, które pomagają znaleźć wyjście z trudnych sytuacji.

Większość osadzonych deklaruje, że uczestnictwo w spotkaniach pomaga im w radzeniu sobie z trudnościami związanymi z życiem w zakładzie karnym. Wspólnota daje im siłę do przewyższania codziennych wyzwań i budowania wewnętrznego spokoju. Natomiast otrzymywane wsparcie dodaje motywacji do pracy nad swoimi postawami. Spotkania są dla nich źródłem nadziei, co zachęca ich do dalszego uczestnictwa i kontynuowania tej formy praktyki duchowej.

Celem czwartego pytania tej części ankiety, dotyczącego stopnia, w jakim różne czynniki motywują osadzonych do uczestnictwa w spotkaniach religijnych, było zidentyfikowanie kluczowych motywacji oraz określenie, które z nich mają największy wpływ na ich zaangażowanie. Skala ocen od 1 do 5 umożliwiła precyzyjne określenie znaczenia poszczególnych aspektów spotkań w zaspokajaniu różnych potrzeb uczestników. Aby lepiej zrozumieć motywacje osadzonych do uczestnictwa

w spotkaniach, podzielono czynniki wpływające na ich zaangażowanie na dwie główne grupy: motywacje wewnętrzne i motywacje zewnętrzne. Każda z tych grup odpowiada innym potrzebom osadzonych. Teoria motywacji wewnętrznej i zewnętrznej, opracowana przez Edwarda Deci'ego i Richarda Ryan'a, stanowi podstawę teorii samostanowienia (*Self-Determination Theory, SDT*). Teoria ta koncentruje się na dynamice ludzkiej motywacji. Ludzie są często motywowani przez czynniki zewnętrzne, takie jak system nagród. Równie często są oni motywowani od wewnątrz, przez zainteresowania, ciekawość lub trwałe wartości. Te wewnętrzne motywacje niekoniecznie są zewnętrznie nagradzane lub wspierane, ale mimo to mogą podtrzymać pasję i stałe wysiłki. Wzajemne oddziaływanie między siłami zewnętrznymi działającymi na osoby a wewnętrznymi motywami i potrzebami w naturze ludzkiej jest obszarem teorii samostanowienia⁴¹. Teoria samostanowienia została wybrana jako podstawa analizy motywacji osadzonych do uczestnictwa w spotkaniach z duchownymi, ponieważ umożliwia wszechstronną perspektywę na różne czynniki wpływające na ich zaangażowanie. W kontekście osób zmagających się z ograniczeniami autonomii i własnej wartości, teoria ta pozwala lepiej zrozumieć, jak wewnętrzne i zewnętrzne motywacje kształtują ich decyzje. Taki podział umożliwia analizę, dlaczego dane aspekty spotkań mają dla uczestników istotne znaczenie:

- 1) **Motywacje wewnętrzne** - wynikają z wewnętrznych potrzeb i wartości osadzonych, które są niezależne od nagród lub presji zewnętrznej. Odnoszą się do osobistych celów i emocji.
 - a) **Potrzeba wsparcia duchowego** - celem jest zrozumienie i spełnienie osobistych potrzeb duchowych i poszukiwania poczucia sensu. Jest to motywacja wewnętrzna, ponieważ odnosi się do głębokiej potrzeby samorozwoju i budowania relacji z Bogiem, co jest niezależne od bodźców zewnętrznych, na przykład poprzez poznanie Pisma Świętego i modlitwy.
 - b) **Potrzeba wsparcia emocjonalnego** - odnosi się do indywidualnych odczuć, takich jak poczucie bezpieczeństwa i zrozumienia, które pomagają w regulacji emocji, co wiąże się z wewnętrznym stanem emocjonalnym osadzonych, którzy szukają takiego wsparcia, aby samemu poczuć się lepiej.

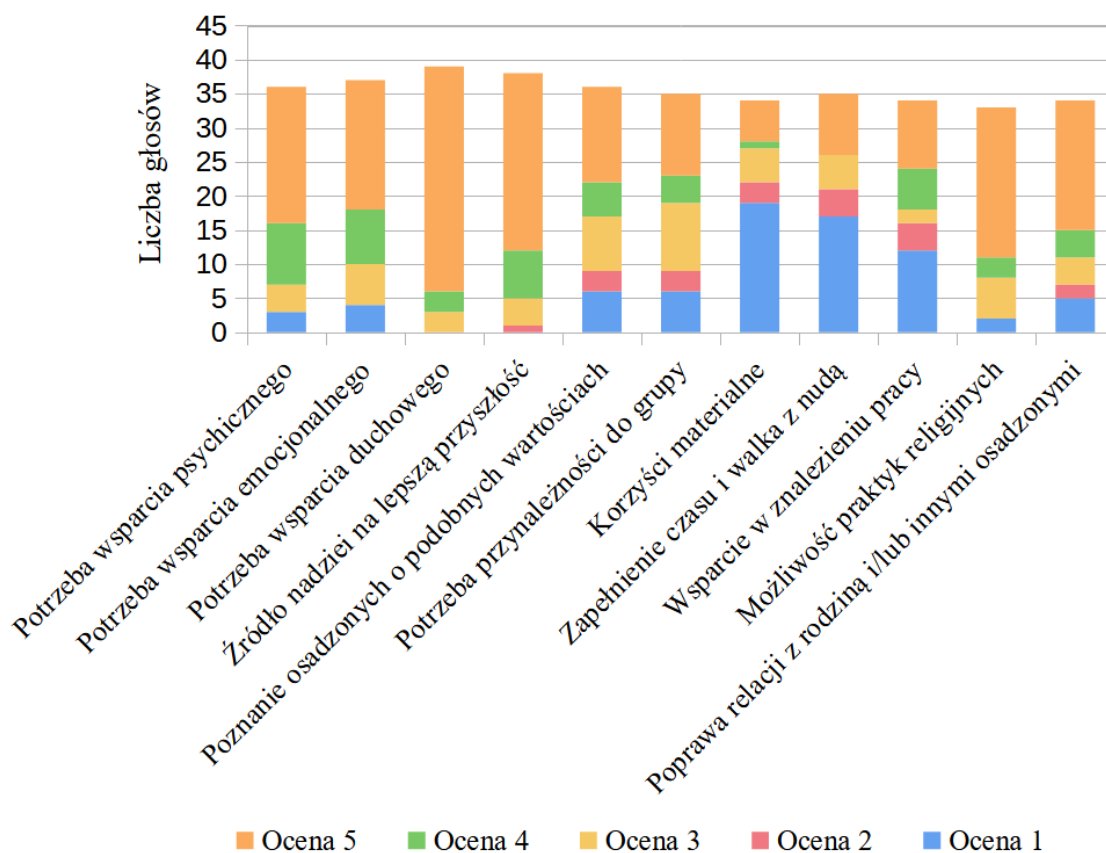
⁴¹ <https://selfdeterminationtheory.org/theory/>, tłumaczenie własne [07.11.2024]

- c) **Źródło nadziei na lepszą przyszłość** - czynnik motywacyjny wynika z osobistych pragnień zmiany w swoim życiu. Osadzeni, którzy uczestniczą w spotkaniach, szukają w nich motywacji do zmiany swojego postępowania i sposobu myślenia, co jest procesem wewnętrznym, napędzanym przez chęć przełamania negatywnych wzorców.
 - d) **Możliwość praktyk religijnych** - motywacja związana jest z możliwością praktyk religijnych, takich jak czytanie Pisma Świętego czy modlitwa. Osadzeni angażują się w te praktyki z potrzeby duchowego rozwoju, a ich działania podejmowane są na podstawie osobistych przekonań i wartości.
 - e) **Poprawa relacji z rodziną i/lub innymi osadzonymi** - motywacja wynika z głębszego pragnienia wewnętrznej zmiany i refleksji nad swoimi błędami. Poprawa relacji z innymi osobami wynika z chęci samodoskonalenia i wewnętrznej potrzeby zmiany swojego zachowania.
- 2) **Motywacje zewnętrzne** - wynikają z wpływów środowiska, systemu więziennego lub chęci uzyskania przez osadzonych korzyści związanych z uczestnictwem w spotkaniach.
- a) **Poznanie innych osadzonych o podobnych wartościach i przekonaniach** - celem jest budowanie relacji z osobami o wspólnych wartościach, co jest motywacją zewnętrzną, gdyż opiera się na potrzebie interakcji społecznych.
 - b) **Potrzeba przynależności do grupy** – celem jest znalezienie swojego miejsca w społeczności, co jest motywacją zewnętrzną, ponieważ opiera się na relacjach międzyludzkich i uznaniu przez innych członków grupy.
 - c) **Korzyści materialne** – celem jest uzyskanie konkretnych dóbr w postaci pomocy materialnej, w związku z okazywaną przez Związek pomocą penitencjarną
 - d) **Zapełnienie czasu i walka z nudą** - celem jest organizowanie wolnego czasu w sposób, który minimalizuje negatywne odczucia związane z monotonią i brakiem zajęć w środowisku więziennym. Motywacja podyktowana jest koniecznością odpowiedzi na zewnętrzne warunki izolacji i ograniczonego dostępu do aktywności.

- e) **Wsparcie w znalezieniu pracy** - głównym celem tego czynnika jest uzyskanie konkretnych i praktycznych korzyści w przyszłości. Motywacja opiera się na zewnętrznych oczekiwaniach wobec adaptacji do życia po opuszczeniu zakładu karnego.
- f) **Potrzeba wsparcia psychicznego** - potrzeba ta jest uzależniona od zewnętrznego działania innych osób. Wsparcie psychiczne obejmuje interakcję osadzonych z duchownymi, które ma na celu rozwiązanie konkretnych problemów psychicznych, takich jak stres czy poczucie osamotnienia. Osadzeni szukają osób, które mogą ich wysłuchać i doradzić, przykładowo uczestnicząc w spotkaniach i dzieląc się swoimi problemami z duchownymi lub współwięźniami, aby uzyskać zrozumienie i wskazówki, które są dostarczane z zewnątrz.

Na podstawie zebranych odpowiedzi w skali ocen opracowano zestawienie danych w formie wykresów, odrębnie dla każdego z czterech zakładów karnych. Wykresy te umożliwiają wizualizację stopnia wpływu poszczególnych czynników motywacyjnych na uczestnictwo osadzonych w spotkaniach z duchownymi Ewangelicznego Związku Braterskiego.

Wykres 1. Czynniki motywujące osadzonych do udziału w spotkaniach (ZK Czarne)

Źródło: opracowanie własne

W Zakładzie Karnym w Czarne najbardziej istotnym czynnikiem motywującym osadzonych do uczestnictwa w spotkaniach z duchownymi Ewangelicznego Związku Braterskiego okazała się potrzeba wsparcia duchowego, w tym chęć poznania Pisma Świętego, która uzyskała najwyższą liczbę głosów (33), co potwierdza, że dla większości osób osadzonych spotkania pełnią istotną rolę w sferze duchowej. Drugim najczęściej wskazywanym motywem było postrzeganie tych spotkań jako źródła nadziei na lepszą przyszłość, co zadeklarowało 26 ankietowanych, co z kolei sugeruje, że więźniowie postrzegają te spotkania jako element wspierający ich resocjalizację i dający perspektywę zmiany na lepsze. Na trzecim miejscu znalazła się możliwość praktyk religijnych, którą jako istotny czynnik motywacyjny wskazało 22 osadzonych, co wskazuje na silne zapotrzebowanie na aspekt praktyczny religii. Stosunkowo wysoką liczbę ocen (19) na poziomie 5 uzyskał czynnik poprawy relacji z rodziną i/lub innymi osadzonymi, co pokazuje, że część osób dostrzega w spotkaniach możliwość budowania relacji interpersonalnych. Jednak w tej samej kategorii znalazły

się także głosy na poziomie 1 (5 osób), co może sugerować, że dla niektórych osadzonych relacje rodzinne i społeczne nie są związane ze spotkaniami z duchownymi.

Najmniej motywującym czynnikiem skłaniającym osadzonych do uczestnictwa w spotkaniach okazały się korzyści materialne, które mogliby otrzymać w związku z uczestnictwem. Czynniki ten uzyskał najwyższą liczbę ocen na poziomie 1 w podanej skali motywacyjnej, co zadeklarowało 19 osób. Wynik ten wskazuje, że osadzeni nie postrzegają udziału w spotkaniach jako środka do osiągnięcia materialnych benefitów. Drugim najsłabiej motywującym czynnikiem było zapewnienie czasu i walka z nudą, które uzyskało 17 głosów na poziomie 1. Oznacza to, że osadzeni nie traktują spotkań z duchownymi jako jedynie sposobu na zagospodarowanie wolnego czasu, lecz dostrzegają w nich głębszą wartość. Na trzecim miejscu względem najsłabszej motywacji znalazło się wsparcie w znalezieniu pracy, które otrzymało 12 głosów. Może to świadczyć o tym, że osadzeni nie postrzegają spotkań religijnych jako bezpośredniego narzędzia umożliwiającego im poprawę sytuacji zawodowej po odbyciu kary, a raczej koncentrują się na aspektach duchowych. Mimo tego, że kategoria ta była jedną z najmniej motywujących czynników, to jednak 10 osób uznało je za bardzo motywujące, a 6 osób za dość istotne. Choć dla większości osadzonych ten aspekt nie odgrywa kluczowej roli, to dla części z nich może on mieć istotne znaczenie.

Potrzeba wsparcia psychicznego i emocjonalnego również odgrywa istotną rolę w motywowaniu osadzonych do udziału w spotkaniach. Wsparcie psychiczne uzyskało 20 głosów w najwyższej skali, oraz 9 głosów na poziomie 4, co wskazuje, że dla znacznej części osób kontakt z duchownymi stanowi ważny element w radzeniu sobie z trudnościami psychicznymi wynikającymi z izolacji więziennej. Podobnie potrzeba wsparcia emocjonalnego została wysoko oceniona – 19 osób wskazało na poziom 5 oraz 8 osób wskazało na poziom 4. Głosy te sugerują, że oprócz aspektów duchowych, spotkania z duchownymi pełnią także funkcję terapeutyczną, dostarczając osadzonym przestrzeń do rozmowy, refleksji oraz budowania wewnętrznej równowagi emocjonalnej.

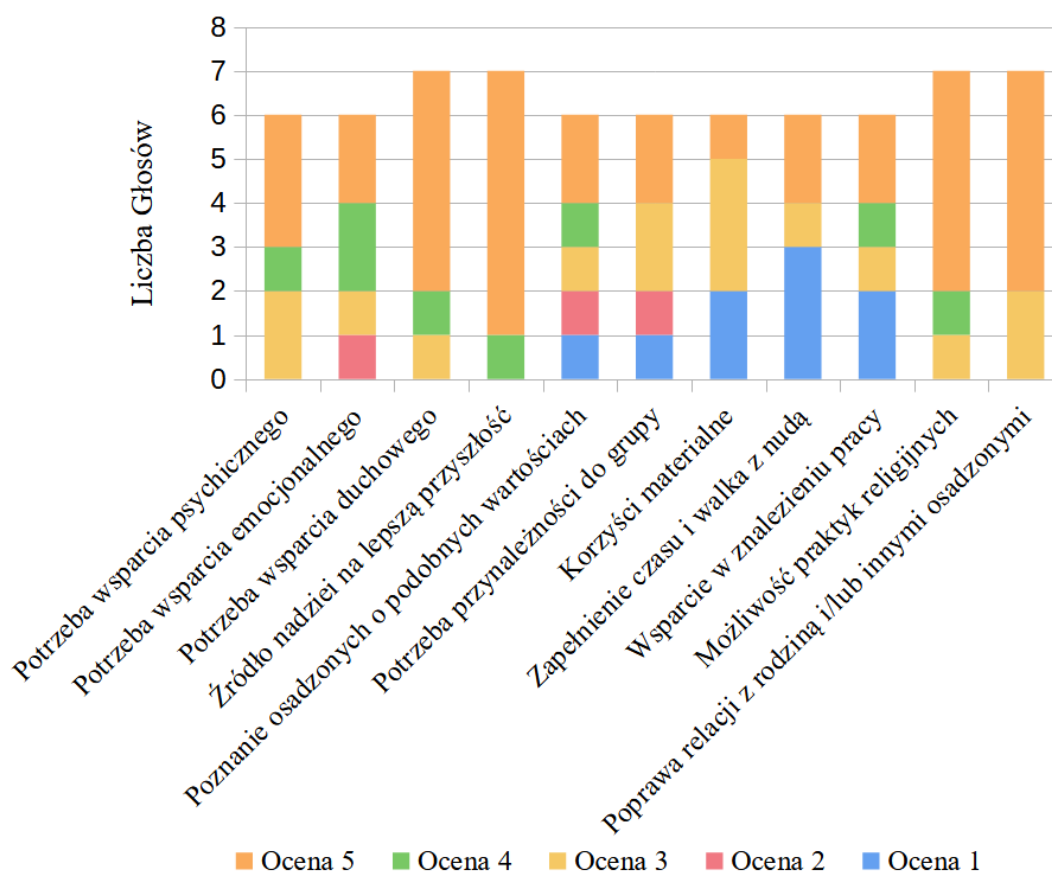
Potrzeba przynależności do grupy została uznana za jeden z czynników zachęcających osadzonych do uczestnictwa. Otrzymała 12 głosów na poziomie 5 i 4 głosy na poziomie 4, co sugeruje, że dla części ankietowanych spotkania stanowią okazję do nawiązywania relacji i możliwość bycia częścią wspólnoty.

Poznanie innych osadzonych o zbliżonych wartościach i przekonaniach zostało wskazane jako umiarkowanie istotny czynnik motywujący. Mimo, że dla części osób

możliwość nawiązania kontaktu z osobami o podobnym światopoglądzie jest istotna, to nie stanowi ona kluczowego powodu uczestnictwa w spotkaniach.

Analiza czynników motywujących osadzonych do uczestnictwa w spotkaniach z duchownymi w Zakładzie Karnym w Czarnem wskazuje na dominację motywacji wewnętrznych nad zewnętrznymi. Wyniki sugerują, że osadzeni poszukują w spotkaniach z duchownymi głębszego sensu, duchowego ukojenia oraz wsparcia w przezwyciężaniu trudności. Czynniki wewnętrzne uzyskały łącznie 119 głosów na najwyższej ocenie, podczas gdy motywacje zewnętrzne otrzymały łącznie 71 głosów na tym samym poziomie. Motywacje wewnętrzne stanowią 63% wszystkich głosów na poziomie 5. Taki rozkład wskazuje, że osadzeni kierują się przede wszystkim potrzebami duchowymi i emocjonalnymi, niezależnymi od zewnętrznych nagród czy presji. Wyniki podkreślają, że spotkania stanowią dla nich narzędzie do pracy nad samodoskonaleniem i odnalezieniem sensu w trudnych warunkach życia więziennego.

Wykres 2. Czynniki motywujące osadzonych do udziału w spotkaniach (OZ Szczecinek)

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej w Oddziale Zewnętrznym w Szczecinku, osadzeni wskazali, że najbardziej motywującymi czynnikami do uczestniczenia w spotkaniach są: źródło nadziei na lepszą przyszłość (najwięcej głosów), a także *ex aequo*: potrzeba wsparcia duchowego, możliwość praktyk religijnych i poprawa relacji z bliskimi. Wszystkie te czynniki uznane są za motywacje wewnętrzne. Warto zaznaczyć, że żaden z czynników wewnętrznych nie otrzymał skrajnie negatywnej oceny na poziomie 1. Oznacza to, że żaden z tych aspektów nie był postrzegany przez osadzonych jako całkowicie nierozważany bądź nieistotny, co podkreśla jednocześnie silną wartość, jaką osadzeni przypisują tym elementom.

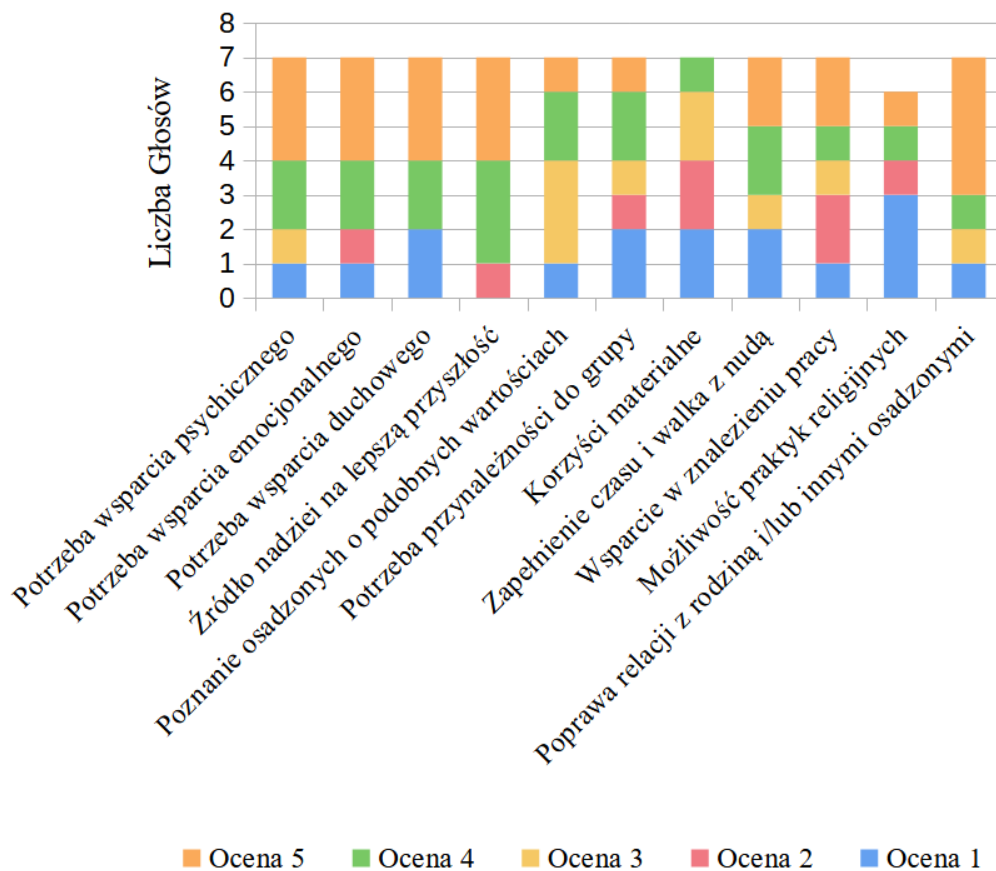
Z kolei najmniej motywującymi czynnikami okazały się: walka z nudą oraz korzyści materialne i wsparcie w znalezieniu pracy, które uzyskały najwięcej głosów na poziomie 1. Wyniki te wskazują, że więźniowie, w większości, nie traktują spotkań jako środka do osiągnięcia praktycznych korzyści zewnętrznych, a aspekty

związane z poprawą sytuacji materialnej nie stanowią dla nich odpowiedniej zachęty do aktywnego uczestniczenia w zajęciach. Wśród motywacji zewnętrznych, mimo ich ogólnie niższego poziomu w porównaniu do motywacji wewnętrznych, można zauważyć, że część osadzonych nadal przypisuje zasadniczą rolę takim czynnikom.

Czynniki motywacyjne zaklasyfikowane jako wewnętrzne uzyskały łącznie 66% głosów na najwyższym poziomie skali (5), co świadczy o dominującym znaczeniu duchowych potrzeb osadzonych. Dla większości respondentów główne motywacje związane są z osobistym rozwojem, a nie korzyściami materialnymi.

Wyniki wskazują, że osadzeni Oddziału Zewnętrznego w Szczecinku wykazują wyższe preferencje dla aspektów sprzyjających refleksji nad własnym życiem i wzmacnianiu indywidualnych wartości. Z kolei czynniki o charakterze zewnętrznym, mimo że obecne, odgrywają mniejszą rolę w kształtowaniu ich decyzji o uczestnictwie w spotkaniach. Równocześnie głosy te sugerują, że osadzeni skupiają się na rozwijaniu wewnętrznych wartości, ale nie pomijają możliwości dostosowania niektórych elementów zewnętrznych do swoich oczekiwań.

Wykres 3. Czynniki motywujące osadzonych do udziału w spotkaniach (OZ Złotów)

Źródło: opracowanie własne

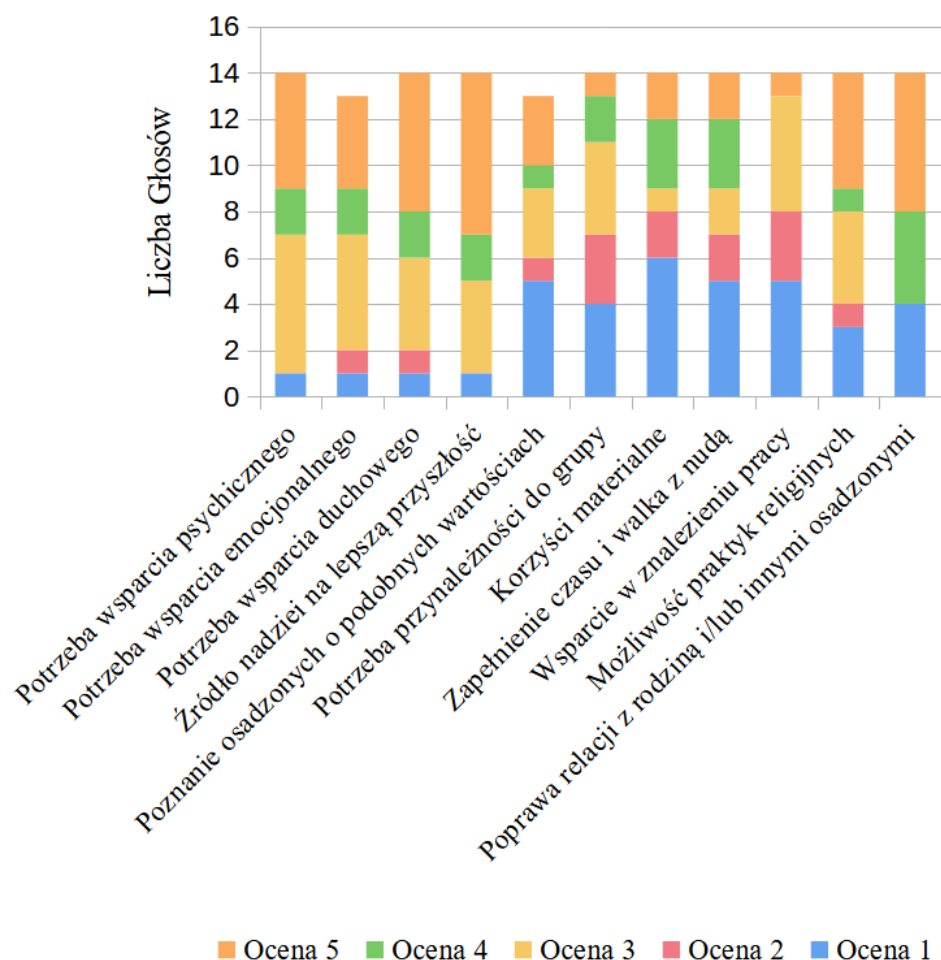
Analizując wyniki Oddziału Zewnętrzny w Złotowie, można zauważyć, że najsilniejszym motywatorem do udziału w spotkaniach z duchownymi okazała się chęć poprawy relacji z rodziną, która uzyskała najwięcej głosów na poziomie 5. Równie wysoką motywację wykazano w odniesieniu do wsparcia emocjonalnego, duchowego oraz źródła nadziei na lepszą przyszłość, które otrzymały po 3 głosy w najwyższej skali, podobnie jak czynnik zewnętrzny „wsparcie psychiczne”.

Natomiast możliwość praktyk religijnych uzyskało najwięcej głosów na poziomie 1, co sugeruje, że dla 43% respondentów tej grupy nie jest to kluczowy czynnik zachęcający do uczestnictwa.

Warto również zauważyć, że korzyści materialne nie otrzymały żadnego wskazania na poziomie 5, co odróżnia ten oddział od innych jednostek.

Łącznie 61% głosów w najwyższej skali przypadło na motywacje wewnętrzne, co świadczy o ich dominującym znaczeniu w procesie decyzyjnym osadzonych. Odpowiedzi wskazują na duże zróżnicowanie w postrzeganiu spotkań, co przejawia się w szerokim rozkładzie ocen. Wyniki pokazują, że czynniki związane z duchowością i emocjonalnym wsparciem otrzymały zarówno wysokie, jak i niskie oceny, co świadczy o indywidualnym podejściu uczestników do tych aspektów.

Wykres 4. Czynniki motywujące osadzonych do udziału w spotkaniach (ZK Stare Borne)

Źródło: opracowanie własne

W Zakładzie Karnym w Starem Bornem najważniejszym czynnikiem do uczestnictwa w spotkaniach była perspektywa pozytywnych zmian w przyszłości. Na drugim miejscu, z równą liczbą wskazań (6 głosów), znalazły się potrzeba wsparcia duchowego oraz dążenie do poprawy relacji z innymi, co potwierdza dominację motywacji wewnętrznych.

Natomiast najmniej przekonujące okazały się czynniki zewnętrzne, takie jak korzyści materialne (6 głosów na najniższym poziomie), a także poznanie innych osadzonych, przeciwdziałanie nudzie i pomoc w znalezieniu pracy, które uzyskały po 5 głosów na poziomie 1.

Łącznie 67% głosów przyznanych na najwyższym poziomie motywacji dotyczyło czynników wewnętrznych, co podkreśla ich kluczową rolę w podejmowaniu decyzji o udziale w spotkaniach.

Warto również zwrócić uwagę, że możliwość praktyk religijnych, choć nie była najwyżej oceniana, to zebrała relatywnie dużo wskazań w skali ocen, co pokazuje, że dla części osadzonych pełni istotną funkcję w ich codziennym życiu.

Na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety można zauważyć, że motywacja wewnętrzna, rozumiana przez pryzmat teorii samostanowienia, odgrywa kluczową rolę w decyzjach osadzonych dotyczących uczestnictwa w spotkaniach z duchownymi. Zgodnie z tą teorią, motywacja wewnętrzna wiąże się z dążeniem do realizacji własnych wartości i celów, które są postrzegane jako autentyczne i samodzielnie wybrane. W kontekście osadzonych, którzy wzięli udział w głosowaniu, można stwierdzić, że ich główne motywacje związane są z pragnieniem osobistego rozwoju, duchowego wzrostu oraz nadzieją na lepszą przyszłość. Dążenie do poprawy relacji z rodziną, chęć zyskania wewnętrznej równowagi i wsparcie emocjonalne były wymieniane jako najistotniejsze czynniki motywacyjne. Takie podejście jest zgodne z założeniami owej teorii, która wskazuje, że motywacja do działania wzrasta, gdy jednostka postrzega swoje cele jako zgodne z jej wewnętrznymi wartościami i poczuciem autonomii. Osadzeni wykazali, że są gotowi podjąć działania, które wspierają ich duchowy i emocjonalny rozwój, mimo że nie oczekują bezpośrednich, materialnych korzyści. Motywacje zewnętrzne, takie jak chęć uzyskania korzyści materialnych czy pomoc w znalezieniu pracy, były postrzegane jako mniej istotne, co może wskazywać na to, że osadzeni są bardziej skłonni kierować się wartościami wewnętrznymi i dążeniem do samorealizacji niż poszukiwaniem zewnętrznych nagród. Wyniki pokazują, że potrzeba duchowego wsparcia, osobistego rozwoju i poczucia nadziei na lepszą przyszłość są kluczowe dla osadzonych, poszukujących głębszego sensu swoich działań.

Pytanie piąte tej części ankiety dotyczyło najbardziej wartościowych elementów spotkań i miało na celu zrozumienie, które aspekty działalności Ewangelicznego Związku Braterskiego w zakładach karnych są dla osadzonych najistotniejsze.

Pozwoliło to określić, jakie treści i formy spotkań mają największy wpływ na ich duchowy rozwój, emocjonalne wsparcie oraz ogólny proces resocjalizacji.

Analiza odpowiedzi osadzonych z Zakładu Karnego w Czarnem wskazuje, że kluczową rolę w tych spotkaniach odgrywa wspólne czytanie i omawianie Pisma Świętego. Osadzeni podkreślają, że możliwość refleksji nad biblijnymi fragmentami pozwala im lepiej zrozumieć przesłanie wiary i przełożyć je na codzienne życie: „Omawianie Pisma Świętego i później przekładanie go na życie teraźniejsze, jak i omawianie przeżyć i sposobów, jak można poradzić sobie w życiu, biorąc za drogowskaz Pismo Święte”. Wielu uczestników spotkań doświadcza wewnętrznego spokoju i ukojenia, co wyrażają słowami: „Po każdych spotkaniach czuję się spokojniejszy i lżej mi na sercu”. Istotnym elementem tych spotkań jest także wspólnota i możliwość otwartej rozmowy, w której więźniowie nie czują się oceniani. Jeden z respondentów zaznaczył: „Zwyczajna rozmowa, wsparcie, zrozumienie, zero piętnowania, tłumaczenie Słowa Bożego ‘na nasze’ – na język zwykłych, pogubionych ludzi”. Osadzeni szczególnie cenią sobie całość spotkań, zauważając, że każde z nich wnosi coś wartościowego do ich życia. Jeden z uczestników podkreśla, że „każde spotkanie jest dla mnie ważne i uczę się coraz więcej i bardziej rozumiem innych ludzi i ich troski”. Taki fragment wskazuje na głęboki proces refleksji, który zachodzi w trakcie spotkań. Więźniowie dostrzegają nie tylko wartość duchową, ale i społeczną, ich udział w spotkaniach pomaga im lepiej zrozumieć siebie nawzajem oraz zbliżyć się do innych osób, co może stanowić istotny element resocjalizacji.

W odpowiedziach osób z Oddziału Zewnętrznego w Szczecinku pojawia się wiele aspektów, które uczestnicy spotkań cenią. Jednym z głównych elementów, który dostrzegają, jest wzajemna inspiracja, która płynie z grupy. Osadzeni zauważają, jak „w pełnej grupie, poprzez spoglądanie na inne osoby, wykazują się rozmowami o Bogu”, czują się motywowani do pogłębiania własnej duchowości. Niektóre odpowiedzi wskazują na głęboki podziw dla zaangażowania osób prowadzących, którzy „dzielą się dobrą nowiną i omawiają Pismo Święte z radością i oddaniem”. Osadzeni doceniają, że prowadzący wykazują duże zaangażowanie i wiarę w ich możliwość zmiany. Jak zaznacza jeden z więźniów: „Oni nie skreślają nas, tylko dają szansę i przyjmują z otwartymi ramionami”, nawet gdy po wyjściu z zakładu karnego często powracają do dawnych nałogów. Dla grupy ważne jest całościowe podejście do spotkań i każde z nich jest traktowane jako równie istotne i wartościowe. Dodatkowo, spotkania dają uczestnikom przestrzeń do „wypowiedzenia się w danym temacie dotyczącym

wiary”, co pozwala na osobistą refleksję oraz wzrost duchowy. Osadzeni doceniają także pomoc, jaką spotkania dają w zakresie „opanowania emocji i samokontroli”. Jeden z uczestników zwraca uwagę na rolę „dobrego humoru prowadzącego”, co pozwala stworzyć atmosferę sprzyjającą nauce i otwartości. Wartością spotkań jest również podejście do nauki Biblii – więźniowie szczególnie doceniają „opowiadanie prowadzącego o przykazaniach z Biblii i cytatach związanych z życiem codziennym”. To pokazuje, jak ważna jest dla nich obecność prowadzących, którzy oprócz wymiaru duchowego, oferują także konkretne wskazówki do codziennego życia.

W odpowiedziach osób osadzonych w Oddziale Zewnętrznym w Złotowie, szczególną uwagę zwraca wartość „rozmowy na temat Boga i Jego miłości”, co pokazuje istotny punkt spotkań, pomagający więźniom poczuć się bliżej Boga i zrozumieć Jego rolę w życiu. Inny uczestnik zauważa, że w trakcie spotkań stara się szukać „wartości związanych z emocjami i uczuciami, które przerabia z psychologiem”. Dla tego uczestnika Pismo Święte i spotkania z duchownymi są miejscem, w którym odnajduje odpowiedzi na swoje problem i zagubienie, widząc w Biblii „wszystko, czego potrzebuje”. Oznacza to, że spotkania mogą wspierać uczestników nie tylko w wymiarze duchowym, ale także w pracy nad sobą i rozwojem emocjonalnym.

W odpowiedziach osób osadzonych z Zakładu Karnego w Starem Bornem widać, że cenią oni różnorodność aspektów spotkań, zwracając uwagę na proces stopniowego odkrywania Pisma Świętego oraz na indywidualne podejście prowadzących. Jeden z uczestników podkreśla, że czeka na każde kolejne spotkanie, ponieważ „poznaje i cieszy się z każdego [spotkania] i czeka na nowe, kolejne elementy, które mają go zaskoczyć”. Takie podejście świadczy o rosnącym zaangażowaniu w naukę i duchowe wzrastanie. Inni uczestnicy podkreślają wartość „modlitwy i poznawania Pisma Świętego”, które odbywają się w atmosferze swobody. Jeden z więźniów zwraca uwagę na możliwość „luźnej rozmowy” oraz na fakt, że prowadzący „umie normalnie porozmawiać” i „daje do myślenia w dobrą stronę”, co z kolei daje poczucie otwartości i braku presji. Inny respondent zaznacza, że w trakcie spotkań, oprócz omawiania Pisma Świętego, istotną rolę odgrywają także rozmowy na różne tematy życiowe, które pomagają osadzonym lepiej zrozumieć siebie i swoje problemy. Warto też wspomnieć o sile przykładów z życia innych osadzonych. Jeden z uczestników spotkań zauważa, że historie tych, którzy „stracili wiele lat na odsiadkę”, mają dla niego znaczenie edukacyjne i motywują go do unikania błędów. Uświadamia

to więźniom, jak ważne jest podjęcie decyzji o zmianie i jak wielką wartość mają takie spotkania w kształtowaniu ich przyszłości.

W odpowiedziach respondentów z powyższych zakładów karnych widać, jak ważne dla nich są spotkania w procesie ich resocjalizacji. Cenią sobie przede wszystkim możliwość wspólnego studiowania Pisma Świętego, omawiania jego fragmentów oraz dzielenia się osobistymi refleksjami. Dla wielu z nich takie spotkania to przestrzeń, w której mogą zbliżyć się do Boga i zrozumieć swoje życie w kontekście wiary. Uczestnicy podkreślają, że w tych chwilach czują wsparcie, które pomaga im lepiej radzić sobie z emocjami i trudnościami życiowymi. Wiele osób dostrzega również pozytywny wpływ takich spotkań na ich postawy zarówno duchowe, jak i społeczne. Rozmowy o Bogu, o miłości i o życiu codziennym mają dla nich wartość terapeutyczną i edukacyjną. Szczególnie cenią sobie otwartość prowadzących, którzy potrafią przeprowadzić rozmowę w sposób zrozumiały, bez presji, oraz nie oceniają ich, co daje poczucie bezpieczeństwa. Spotkania te stwarzają również przestrzeń do dzielenia się doświadczeniami życiowymi. Osadzeni wiedzą, że takie spotkania mają ogromny wpływ na ich życie po wyjściu na wolność, a duchowe wsparcie daje im nadzieję na zmianę. W odpowiedziach uwidacznia się również wdzięczność za otwartość innych uczestników spotkań, którzy bez oceniania wspierają się nawzajem w trudnych chwilach. Wiele osób zauważa, że celem spotkań jest nie tylko poprawa ich relacji z Bogiem, ale także z innymi ludźmi.

V. Rola prowadzącego oraz satysfakcja z udziału w spotkaniach

Część ankiety dotycząca roli prowadzącego oraz satysfakcji z udziału w spotkaniach ma na celu ocenę jakości i skuteczności prowadzonych spotkań z duchownymi z perspektywy osadzonych. Analiza tych aspektów pozwala zrozumieć, w jakim stopniu sposób prowadzenia spotkań wpływa na ich odbiór oraz czy spełniają one potrzeby uczestników. Rola prowadzącego jest kluczowa w budowaniu atmosfery zaufania, zaangażowania, jak również w przekazywaniu treści w sposób inspirujący i dostosowany do sytuacji osadzonych. Z kolei poziom satysfakcji może wskazywać na skuteczność spotkań w kontekście wsparcia emocjonalnego i duchowego. Badanie tych elementów pozwala ocenić jakość dotychczasowych działań i umożliwia lepsze zrozumienie znaczenia tych aspektów w roli procesu resocjalizacji.

Pierwsze pytanie dotyczące zdolności prowadzącego do motywowania osadzonych miało na celu ocenę jego roli w aktywizowaniu uczestników oraz

budowaniu ich zaangażowania. Wyniki wskazują, że duchowni mają istotny wpływ na motywację osadzonych do uczestniczenia w spotkaniach. Łącznie, spośród wszystkich jednostek penitencjarnych, 35 osób (67%) oceniło ich zdolność do motywowania na najwyższym poziomie („zdecydowanie tak”). Kolejne 16 osób również oceniło tą kwestię pozytywnie, oddając głos na „tak”. Jedynie jedna osoba wyraziła umiarkowane przekonanie, zaznaczając odpowiedź „trochę”. Natomiast żadna osoba nie udzieliła negatywnej odpowiedzi. Wyniki te podkreślają, że prowadzący skutecznie angażują uczestników, tworząc przestrzeń sprzyjającą refleksji oraz wzmacnianiu wewnętrznych motywacji do udziału w spotkaniach.

Większość osadzonych (63%) w odpowiedzi na pytanie drugie uznała, że prowadzący w pełni tworzą atmosferę akceptacji i otwartości, wybierając „zdecydowanie tak”. Kolejne 33% również dostrzegła te cechy, zaznaczając „tak”. Odpowiedź „trochę” uzyskała 2 głosy. Brak odpowiedzi negatywnych wskazuje, że prowadzący skutecznie budują przestrzeń sprzyjającą swobodnej rozmowie i integracji uczestników.

Większość respondentów dostrzega również, że prowadzący skutecznie skłania ich do refleksji nad przyczynami, które doprowadziły do ich osadzenia w zakładzie karnym. W pytaniu trzecim aż 86%, czyli 44 osoby uznały, że spotkania pomagają im w zrozumieniu własnych decyzji i ich konsekwencji, co może stanowić kluczowy element procesu resocjalizacji. Jedynie jedna osoba stwierdziła, że nie dostrzega takiego wpływu, a 6 osadzonych miało trudność z jednoznaczną oceną. Takie wyniki sugerują, że prowadzący nie tylko pełnią rolę mentora, ale również inicjują proces autorefleksji, który może przyczynić się do zmiany postaw i lepsze zrozumienia własnych działań.

Skuteczność prowadzących w rozwiązywaniu problemów pojawiających się w trakcie spotkań stanowi istotny element wpływający na ich wartość resocjalizacyjną. Odpowiedzi na czwarte pytanie wskazują, że większość osadzonych ocenia tą umiejętność pozytywnie – łącznie 43 osoby uznały, że prowadzący radzą sobie z trudnymi sytuacjami dobrze lub bardzo dobrze. Siedmiu uczestników zaznaczyło odpowiedź pośrednią „trochę”. Jedynie jedna osoba udzieliła odpowiedzi negatywnej, a brak wskazań na „zdecydowanie nie” świadczy o ogólnym zaufaniu do kompetencji prowadzącego. Umiejętność skutecznego reagowania na trudności jest niezwykle istotna w kontekście pracy resocjalizacyjnej z osobami osadzonymi, ponieważ umożliwia nie tylko bieżące łagodzenie napięć i konfliktów, ale także modeluje

pożądane wzorce zachowań i buduje w osadzonych przekonanie, że problemy można rozwiązywać w sposób konstruktywny.

Atmosfera podczas spotkań ma kluczowe znaczenie dla ich efektywności, ponieważ wpływa na poziom zaangażowania osadzonych oraz ich otwartość na rozmowę. Prowadzący, poprzez swoje działania i sposób komunikacji, może stworzyć przestrzeń sprzyjającą wymianie myśli i budowaniu zaufania. W celu określenia, jakie konkretne elementy pracy prowadzących są najbardziej cenione przez uczestników, w piątym pytaniu tej części ankiety zapytano osadzonych o czynniki, które ich zdaniem pozytywnie wpływają na atmosferę spotkań.

Z odpowiedzi udzielonych przez osadzonych w Zakładzie Karnym w Czarnem wynika, że uczestnicy wskazują na spokój, opanowanie i pozytywne nastawienie prowadzących, które wprowadza atmosferę życzliwości i otwartości. Przykładem może być odpowiedź, w której osadzony zwrócił uwagę na „wrażną chęć do nas, że nie widzą w nas wyrzutków, tylko zwykłych ludzi, którzy zblądzili”, co wskazuje na istotną rolę akceptacji i zrozumienia w budowaniu atmosfery spotkań. Osadzeni doceniają także dokładne omawianie Pisma Świętego, wiedzę duchownych, a także umiejętność tworzenia przestrzeni do otwartych rozmów. Istotnym elementem, który pojawia się w odpowiedziach jest także indywidualne podejście do każdego uczestnika, co pozwala na lepsze zrozumienie jego potrzeb i doświadczeń życiowych. Duchowni, dzięki takiemu podejściu, sprawiają, że spotkania są postrzegane jako cenne, a uczestnicy czują się bardziej zmotywowani do dalszej pracy nad sobą.

W odpowiedziach osadzonych z Oddziału Zewnętrznego w Szczecinku, uczestnicy doceniają przede wszystkim zaangażowanie i spokój prowadzących, którzy skutecznie przekazują wiedzę, słuchając i angażując się w dyskusje. Wskazują również na ich sposób bycia – otwartość i autentyczność, co z kolei buduje poczucie równości w grupie. „Wszyscy jesteśmy równi. Nie ma, że ten jest gorszy, a ten lepszy. Może też to, że prowadzący spotkania zapyta szczerze, jak spędziliśmy czas i co u nas słychać. Po prostu jest sobą i nikogo nie udaje. Myślę, że jest to ważne” – pisze jeden z osadzonych, podkreślając wagę szczerego zainteresowania. Kolejnym istotnym aspektem, który pojawia się w odpowiedziach, jest pasja i poświęcenie prowadzących. Dodatkowo, poczucie humoru i zdolność do wprowadzenia przyjaznej atmosfery również zostały pozytywnie ocenione przez uczestników. Z całości odpowiedzi wyłania się obraz prowadzącego, który nie tylko skutecznie prowadzi spotkania, ale także

wykazuje zrozumienie i akceptację wobec osadzonych, co sprzyja budowaniu pozytywnej atmosfery w grupie.

Odpowiedzi z Oddziału Zewnętrznego w Złotowie wskazują kilka kluczowych elementów. Wspomniano o „dyscyplinie” i „mówieniu na temat”, co sugeruje, że struktura i ukierunkowanie na konkretne zagadnienia są istotnymi czynnikami. Ponadto, uczestnicy doceniają zachowanie prowadzących, którzy „wykonują swoje przesłanie”. Dodatkowo, respondenci napisali o „miłej atmosferze”, co sugeruje, że duchowni dbają o to, by uczestnicy czuli się swobodnie i komfortowo podczas rozmów.

Osadzeni z Zakładu Karnego w Starem Bornem podkreślają znaczenie „rozmowy o Bogu”, co może świadczyć o głębokim duchownym wymiarze spotkań. Wiele osób zwraca uwagę na sposób przekazywania treści, zwłaszcza sposób tłumaczenia Pisma Świętego oraz „miłe podejście” i „życzliwość” prowadzących. Istotne jest również, jak prowadzący prowadzi dyskusje na różne tematy, zachowując otwartość i szczerość. Jeden z osadzonych zauważa także, że prowadzący „traktują równo wszystkich, nie patrzą [na nich] z wyrzutem” oraz nie oceniają ich przez pryzmat pobytu w zakładzie karnym, co wpływa na ich poczucie akceptacji. Odpowiedzi podkreślają też pozytywne cechy, takie jak „poczucie humoru” oraz umiejętność słuchania i zrozumienia potrzeb uczestników, co pozwala stworzyć atmosferę sprzyjającą otwartości.

Szóste pytanie tej części ankiety dotyczyło roli prowadzącego w zapewnianiu wsparcia uczestnikom podczas ich pobytu w zakładzie karnym. Odpowiedzi wskazują na pozytywny wpływ obecności duchownych na osadzonych. Z 49 odpowiedzi, 47 osób wyraziło zgodę, zaznaczając, że obecność prowadzących stanowi dla nich wsparcie. Osoby te opisały, w jaki sposób ten wpływ się przejawia. Zaledwie dwie osoby zaznaczyły odpowiedź negatywną, co sugeruje, że rola prowadzącego w kontekście ogólnego wsparcia jest postrzegana w zdecydowanej większości przypadków jako istotna.

Obecność prowadzącego spotkania w Zakładzie Karnym w Czarnem jest dla uczestników ogromnym wsparciem duchowym, które wpływa na ich rozwój osobisty oraz proces nawrócenia. Wiele osób wskazuje, że prowadzący motywują ich do zmiany złych nawyków i bycia lepszymi ludźmi, np. „Uświadamia mnie, jak stać się lepszym człowiekiem”, „Motywuje do bycia lepszym, bo nie jest za późno by być dobrym”. Obecność duchownych daje osadzonym poczucie, że mogą żyć inaczej, w zgodzie

z zasadami moralnymi. Jak zauważają uczestnicy, „Pomaga mi być silnym, że będzie dobrze i buduje mnie na to, że Bóg mnie kocha i że mnie nie zostawi”. Prowadzący są także źródłem wsparcia, do którego można się zwrócić z osobistymi problemami, ponieważ „zawsze mam się do kogo zwrócić z problemami, kto nie jest pracownikiem Służby Więziennej”. Dodatkowo, tworzą atmosferę, w której każdy czuje się zaakceptowany i równy, co ułatwia otwartość i zaufanie. „Wytwarza się atmosfera rodzinna i każdy może liczyć na każdego” – podkreślają uczestnicy, wskazując na pozytywne relacje między nimi a prowadzącymi. Duchowni motywują także do aktywnego udziału w spotkaniach i refleksji, co pomaga osadzonym wyciągać wnioski o swoim postępowaniu. Jak piszą, „Motywuje mnie, żebym był lepszym człowiekiem i odbił od złych nawyków”. Co więcej, uczestnicy uświadamiają sobie, że „co spotkanie coraz bardziej uświadamiam sobie, że mogę żyć wolny, pracować legalnie i mieć swoją rodzinę”. To świadczy o tym, jak obecność prowadzących staje się fundamentem dla wielu osób, które postanawiają zacząć nowe życie, pełne nadziei na przyszłość. Wiele osób podkreśla też, że obecność prowadzących ma kluczowy wpływ na ich zdolność unikania uzależnień. Prowadzący nie tylko motywują ich do bycia lepszymi ludźmi, ale również pomagają im zmienić sposób myślenia i podejście do życia. Osadzeni zauważają, że dzięki wsparciu prowadzących udało im się przełamać trudności związane z uzależnieniami, w tym od alkoholu. „Motywacja na normalne życie na wolności, a przede wszystkim zmiana trybu życia i powstrzymanie się od alkoholu, by nie powrócić do przestępstwa” – zaznacza jeden z uczestników, który dostrzega znaczenie tych spotkań w walce z uzależnieniem.

W Oddziale Zewnętrznym w Szczecinku wielu osadzonych podkreśla, że obecność prowadzących wzmacnia ich relację z Bogiem oraz daje im możliwość otwartej rozmowy o swoich problemach. Jeden z osadzonych nadmienia, że prowadzący „autentycznie chcą pomóc i można na nich liczyć, zarówno w zakładzie karnym, jak i na wolności”. Duchowni pomagają w zrozumieniu Pisma Świętego. Inny respondent dodaje, że wsparcie od prowadzących nie kończy się na sferze duchowej: „Jeżeli mam problem to prowadzący zawsze jest gotów mi pomóc, znaleźć odpowiedź na dany temat, który mnie martwi. Prowadzący jest zawsze dla mnie wsparciem i osobą godną zaufania”. Obecność duchownych na spotkaniach jest dla osadzonych ogromnym autorytetem i wsparciem, szczególnie w warunkach izolacji. Jeden z uczestników odpowiada: „Prowadzący zawsze wysłucha i służy dobrą radą, nigdy mnie nie okłamał ani nie zawiódł, jest słowny, wyrozumiały, umie też zdyscyplinować grupę i ją

wesprzeć”, co oznacza, że obecność duchownych nie ogranicza się do przekazywania wiedzy – pełnią oni również rolę emocjonalnego i psychicznego wsparcia, co dla wielu osadzonych ma istotne znaczenie w procesie zmiany postaw.

W Oddziale Zewnętrznym w Złotowie dwóch osadzonych podzieliło się swoimi refleksjami na temat spotkań. Jeden z nich wyraził, że w więzieniu odczuwa brak spotkań poświęconych tematyce religijnej, stwierdzając: „Brakuje mi spotkań na temat Boga”. Drugi natomiast wspominał o swoich wcześniejszych doświadczeniach z przedstawicielami Bractwa, zaznaczając, że poszczególnych Braci osobiście zna od dłuższego czasu: „Mam z nimi pamiątkowe zdjęcia podczas pobytu w Czarnem. Mają wielką wiedzę, potrafią wiele przekazać, warto jest chociaż małą część wdroić w swoje życie” – podkreśla, doceniając ich zaangażowanie i mądrość. Obie wypowiedzi wskazują na realną potrzebę kontynuowania i rozwijania działalności duszpasterskiej w jednostce penitencjarnej.

W Zakładzie Karnym w Starem Bornem osadzeni również dostrzegają pozytywny wpływ spotkań religijnych. Jeden z nich podkreślił: „Pragnę pojednać się z Bogiem i mam nadzieję, że prowadzący spotkania pomogą mi w tym, bo jak do tej pory pozytywnie na mnie wpływają poprzez sposób, w jaki to robią”. Inna osoba w odpowiedzi wskazuje na wartość „szczerzej rozmowy i umiejętności słuchania”, które budują atmosferę zrozumienia i wsparcia. Jeden z osadzonych zauważył, że „czas płynie szybciej, jak się na kogoś czeka, od spotkania do spotkania”. Kolejna odpowiedź pokazuje głębszą zmianę w postrzeganiu rzeczywistości: „Pomógł mi zrozumieć, że świat jest kolorowy, a nie tylko czarno-biały”. Osadzeni wyrażają również wdzięczność dla pastora i przebiterów, którzy poświęcają swój czas, by im pomóc i wskazać właściwą drogę. Jeden z nich podsumował to słowami: „Podziwiam takich ludzi, którzy bezinteresownie rezygnują ze swoich wygod i przyjemności i niosą pomoc nam, ludziom pogubionym, bo często potrzebujemy zrozumienia i nadziei”.

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło szczególnych wspomnień związanych z prowadzącym, które pomogły osadzonym w trudnych sytuacjach. Spośród 65 ankietowanych aż 31 osób odpowiedziało twierdząco, wskazując, że doświadczyły wsparcia, które miało dla nich realne znaczenie. Niektórzy zdecydowali się również podzielić swoimi historiami, opisując momenty, w których pomoc prowadzącego okazała się kluczowa w przezwyciężaniu trudności. Wiele z tych wspomnień dotyczyło wsparcia w sytuacjach osobistych tragedii, takich jak śmierć bliskiej osoby. Dla wielu osadzonych przeżywających żałobę w więzieniu, rozmowy z duchownymi stały się

jedyną formą ukojenia w bólu po stracie rodziców czy przyjaciela. Jeden z osadzonych w odpowiedzi wspomniał, że po śmierci ojca dostał ogromne wsparcie w postaci rozmowy, która podbudowała go i pozwoliła zrozumieć, że pomimo pobytu w zakładzie karnym nadal jest człowiekiem i może liczyć na wsparcie innych ludzi w trudnych chwilach. Inny uczestnik opisał sytuację, gdy stracił kolegę z celi, a prowadzący pomógł mu uporać się z traumą, oferując rozmowę i wspólną modlitwę za zmarłego. Wspomnienia te podkreślają, jak ogromne znaczenie dla osadzonych miała obecność osób, które potrafiły wysłuchać, wesprzeć i pokazać, że nawet w najtrudniejszych momentach nie są sami. Część uczestników wskazała również, że dzięki rozmowom i opowieściom prowadzących zrozumieli swoje błędy z przeszłości i dostrzegli możliwość nowego, uczciwego życia. Kilku respondentów wspomniało także o pomocy w przezwyciężaniu nałogów i pomocy w takich sytuacjach, jak konflikty z innymi osadzonymi, czy momenty załamania psychicznego. Prowadzący byli opisywani jako osoby, na które można liczyć, skłonne do pomocy i szczerzej rozmowy. Niektórzy uczestnicy w odpowiedzi podkreślili, że każde spotkanie jest dla nich cennym doświadczeniem, wpływającym pozytywnie na ich samopoczucie i motywację do zmiany.

3.2 Wnioski z badań i ocena spotkań na proces resocjalizacji

Spotkania organizowane przez Ewangeliczny Związek Braterski odgrywają istotną rolę w procesie resocjalizacji osadzonych, wpływając zarówno na ich duchową przemianę, jak i na kształtowanie postaw życiowych. Głównymi celami tych spotkań jest zapoznanie uczestników z treściami Pisma Świętego oraz umacnianie ich relacji z Bogiem, co często wiąże się z refleksją nad własnym życiem i dążeniem do zmiany. Wskazuje to zarówno na wymiar zarówno religijny, jak i psychologiczny tych spotkań.

Analiza czynników wpływających na poziom zaangażowania uczestników wskazuje, że kluczową rolę odgrywa ich osobista motywacja, a szczególnie potrzeba odnalezienia duchowego sensu życia, nauki wiary oraz zgłębiania fragmentów Pisma Świętego. Respondenci deklarowali wysoki poziom uczestnictwa – zdecydowana większość bierze udział w spotkaniach regularnie i od ponad sześciu miesięcy, co świadczy o ich trwałym zainteresowaniu oraz docenieniu takiej formy wsparcia. Regularność uczestnictwa sugeruje, że spotkania stanowią dla nich ważny element codzienności, który pomaga im w odnalezieniu stabilizacji w warunkach izolacji

więziennej. Ponadto również prowadzący spotkania stanowią ważną rolę w kształtowaniu poziomu zaangażowania osób osadzonych. Ich postawa, sposób prowadzenia spotkań oraz umiejętność prowadzenia dialogu i budowania relacji z uczestnikami mają kluczowy wpływ na to, jak osadzeni odbierają te spotkania i czy decydują się w nich regularnie uczestniczyć. Respondenci podkreślali, że szczególnie doceniają otwartość duchownych na szczere rozmowy oraz ich gotowość do wysłuchania indywidualnych problemów. Wskazywali także na ich wiedzę i umiejętność przekazywania kwestii wiary w sposób dla nich przystępny. Ważnym aspektem było też stworzenie bezpiecznej przestrzeni i atmosfery akceptacji – osadzeni odpowiadali, że podczas spotkań nie czują się oceniani ani stygmatyzowani ze względu na swoją przeszłość.

Motywacja osadzonych do uczestnictwa w spotkaniach ma przede wszystkim charakter wewnętrzny. Główne czynniki skłaniające ich do udziału to przede wszystkim potrzeba wsparcia duchowego, w tym poznanie Pisma Świętego i zgłębienie zasad wiary. Spotkania stanowią dla nich także źródło nadziei na lepszą przyszłość, bowiem wielu osadzonych podkreślało, że uczestnictwo pomaga im odnaleźć sens życia, a także zyskać nową perspektywę i motywację do zmiany postępowania po opuszczeniu jednostek penitencjarnych. Dodatkowo, duże znaczenie ma dla osadzonych otrzymywane wsparcie emocjonalne. Doceniają oni możliwość rozmowy i podzielenia się swoimi trudnościami z duchownymi. Osadzeni chwalą sobie przestrzeń akceptacji i zrozumienia. Motywacje te można odnieść do teorii samostanowienia Edwarda Deci'ego i Richarda Ryan'a, zgodnie z którą motywacja wewnętrzna wynika z zaspokojenia trzech podstawowych potrzeb psychologicznych: autonomii, kompetencji i relacji społecznych. Kompetencja przejawia się w postępach w nabywaniu umiejętności związanych z rozwojem duchowym. Osadzeni zdobywają wiedzę na temat Pisma Świętego i uczą się interpretować jego przesłanie, co pozwala im lepiej zrozumieć swoje postępowanie oraz dostrzegać alternatywne strategie radzenia sobie z problemami. Spotkania dają im pewne narzędzia, dzięki którym mogą przewartościować swoje dotychczasowe życie, co stanowi istotny element resocjalizacji. Autonomia jest widoczna w świadomym uczestnictwie w spotkaniach oraz procesie autorefleksji, który oni sami inicjują. Osadzeni podejmują te decyzje bez przymusu z zewnątrz, kierując się własnymi wartościami i potrzebą zmiany. Wolność w kształtowaniu swojej postawy wobec życia oraz kreowanie zachowań, zgodnych z nowo przyjętymi przekonaniem wzmacniają ich poczucie kontroli nad własną

przyszłością. Relacje społeczne również są kluczowe, ponieważ osadzeni doświadczają znaczących interakcji zarówno z duchownymi Ewangelicznego Związku Braterskiego, jak i innymi uczestnikami spotkań. Istotnym aspektem jest chęć odbudowy relacji z rodziną. Wielu osadzonych zadeklarowało, że spotkania pomagają im zrozumieć wartość relacji międzyludzkich. Brak dominujących motywacji zewnętrznych, takich jak korzyści materialne czy przymus instytucjonalny, wskazuje na autentyczne zaangażowanie osadzonych. To dowodzi, że osadzeni uczęszczający na spotkania organizowane przez Ewangeliczny Związek Braterski są zmotywowani wewnętrznie, zatem mają większą otwartość do zmiany. W przeciwieństwie do motywacji zewnętrznej, która mogłaby prowadzić do powierzchownego uczestnictwa i krótkotrwałych efektów, wewnętrzna motywacja respondentów zwiększa szanse na trwałą przemianę i skuteczniejszą resocjalizację.

Osadzeni odbierają spotkania z duchownymi przede wszystkim jako okazję do nawiązania głębszej więzi z Bogiem oraz zgłębiania nauk wiary, które następnie starają się przekładać na swoje codzienne życie. Wiara staje się dla nich nie tylko źródłem pocieszenia w trudnych chwilach, ale jest to również motywacja do zmiany swojego życia na lepsze. Poprzez uczestnictwo mają szansę uczyć się, jak budować życie w oparciu o wartości chrześcijańskie. Dla wielu z nich kontakt z duchownymi i możliwość zgłębiania nauk biblijnych stanowi fundament pracy nad sobą. Ważnym elementem jest też wspólnotowy charakter spotkań. Osadzeni odbierają je jako przestrzeń, w której mogą dzielić się swoimi przemyśleniami i wysłuchiwać doświadczeń innych, bez obawy przed piętnowaniem. Uczestnicy doceniają fakt, że spotykają się z empatią i zrozumieniem, a duchowni traktują ich z szacunkiem. W efekcie osadzeni budują poczucie przynależności i wspólnoty.

Spotkania mają również wpływ na kształtowanie postawy życiowych osadzonych. Prowadzą one do zmian w ich systemie wartości i sposobie postrzegania przyszłości. Jednym z kluczowych aspektów tej przemiany jest to, że część uczestników zaczyna dostrzegać sens prowadzenia uczciwego, zgodnego z normami społecznego życia. Przejawia się to między innymi w akceptacji takich wartości jak legalna praca, odpowiedzialność za rodzinę i abstynencja od używek. Istotnym efektem jest także rozwój umiejętności panowania nad sobą i kontrolowania emocji. Osadzeni uczą się panować nad złością i stresem w sposób bardziej świadomy. Zyskują oni zdolność do kierowania swoim życiem w sposób bardziej zdyscyplinowany. W rezultacie spotkania pomagają osadzonym odnaleźć sens życia, co sprawia, że zaczynają patrzeć na

przyszłość w kategoriach długofalowych planów i celów. Ich myślenie staje się bardziej perspektywiczne, co świadczy o głębokiej zmianie ich postaw wobec życia i społeczeństwa.

Analiza wyników badań pozwala na jednoznaczne potwierdzenie postawionej pierwszej hipotezy badawczej. Spotkania prowadzone przez duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego w RP mają pozytywny wpływ na resocjalizację osób osadzonych w badanych jednostkach penitencjarnych w Starem Borem, Czarnem, Szczecinku i Złotowie. Badania wykazały, że spotkania pełnią ważną rolę w kształtowaniu postaw moralnych i społecznych respondentów. Osadzeni deklarują nie tylko głębszą więź z Bogiem, ale również wskazują na konkretne zmiany w swoim podejściu do życia. Co więcej, spotkania wpływają na rozwój samokontroli i umiejętność panowania nad emocjami. Minimalizują w ten sposób ryzyko zachowań agresywnych, bowiem niektórzy uczestnicy podkreślali, że zanim podejmą impulsywną decyzję, zastanawiają się nad konsekwencjami swoich działań.

Wyniki badań częściowo potwierdziły drugą hipotezę, wskazując, że głównymi motywacjami osadzonych uczęszczających na spotkania z duchownymi są przede wszystkim potrzeba wsparcia duchowego, w tym poznanie Pisma Świętego i modlitwa. Na drugim miejscu znajduje się postrzeganie spotkań jako źródła nadziei na lepszą przyszłość, co pokrywa się z zakładaną potrzebą zmiany swojej sytuacji życiowej. Warto podkreślić, że motywacja osadzonych ma w przeważającej mierze charakter wewnętrzny. Uczestnicy spotkań kierują się głównie osobistą potrzebą duchowego rozwoju i autorefleksji. Pomimo, że w pierwotnym założeniu wskazano potrzebę wsparcia psychicznego, która może być traktowana jako czynnik zewnętrzny, to w rzeczywistości osadzeni sami aktywnie dążą do zmiany swoich postaw i wartości. Badanie wykazało również, że istotną motywacją jest poprawa relacji z rodziną, szczególnie z dziećmi.

Badania potwierdziły ostatnią postawioną hipotezę, wskazując, że głównymi celami służby duchowej Ewangelicznego Związku Braterskiego w RP w jednostkach penitencjarnych są: wsparcie duchowe, umocnienie w wierze, budowanie prawidłowych relacji z bliskimi oraz pomoc osadzonych w zrozumieniu ich obecnej sytuacji życiowej. Najważniejszym aspektem działalności Związku, często podkreślanym przez osadzonych, jest fakt, że dzięki spotkaniom zaczynają dostrzegać przyczyny swojego pobytu w zakładzie karnym. Duchowni poprzez rozmowy, kazania i studiowanie Pisma Świętego skłaniają uczestników do refleksji nad swoimi dotychczasowymi wyborami.

Dzięki temu procesowi uświadamiania sobie konsekwencji własnych działań osadzeni nie tylko przyjmują odpowiedzialność za swoje błędy, ale także zaczynają pracować nad ich poprawą. Spotkania pomagają im również zmienić perspektywę, bowiem nie postrzegają oni siebie jako ofiary systemu, lecz mają świadomość, że to ich własne decyzje miały kluczowy wpływ na ich życie. Taka zmiana toku myślenia jest kluczowa, ponieważ buduje w nich poczucie sprawczości. Duchowni kierują w osadzonych także uwagę na przyszłość, dzięki czemu zauważają wartość legalnej pracy i utrzymania abstynencji od używek. Spotkania stają się zatem realnym bodźcem do długoterminowych zmian w ich postawach życiowych. Wielu osadzonych uczęszczających na spotkania zaczyna też rozumieć, że ich wcześniejsze działania wpłynęły nie tylko na ich życie, ale również na życie ich bliskich. W efekcie pojawia się u nich potrzeba naprawienia relacji i dążenie do ustabilizowania środowiska rodzinnego. Działalność Ewangelicznego Związku Braterskiego obejmuje także działania postpenitencjarne. W ankietach pojawiały się głosy wyrażające wdzięczność za to, że osadzeni nie zostają pozostawieni sami sobie po opuszczeniu zakładu karnego. Wielu z nich odpowiadało, że możliwość zwrócenia się o pomoc w znalezieniu pracy czy mieszkania daje im poczucie bezpieczeństwa i realnej szansy na nowy start. Świadomość istnienia takiego wsparcia po odbyciu kary stanowi istotny czynnik sprzyjający procesowi reintegracji społecznej oraz ułatwia adaptację do życia na wolności. Respondenci zaznaczali, że wsparcie duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego pozwala im na bardziej świadome planowanie przyszłości oraz zwiększa ich gotowość do funkcjonowania zgodnie z normami społecznymi.

Analiza wyników badań potwierdziła, że działalność duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego w RP odgrywa niezwykle istotną rolę w procesie resocjalizacji osadzonych. Spotkania stanowią nie tylko przestrzeń do refleksji nad własnym życiem, lecz także umożliwiają uczestnikom rozwój duchowy, budowanie więzi społecznych, jak również wymianę doświadczeń w atmosferze wolnej od osądu. Przedstawione wnioski dowodzą, że osadzeni biorący udział w spotkaniach są skłonni do zmiany swoich priorytetów. Wszystkie te elementy wskazują, że działalność duchownych nie tylko wspiera osadzonych w czasie odbywania kary, ale także stanowi istotny czynnik w procesie readaptacji społecznej.

Zakończenie

Niniejsza praca miała na celu ukazanie znaczenia i skuteczności służby duchowej prowadzonej przez duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego w Rzeczypospolitej Polskiej w jednostkach penitencjarnych w Starem Bornem, Czarnem, Szczecinku i Złotowie. Główny problem badawczy dotyczył kwestii czy spotkania mają pozytywny wpływ na proces resocjalizacji osób osadzonych. Celem pracy było zatem zweryfikowanie czy forma duchowego wsparcia może stanowić istotny element oddziaływań resocjalizacyjnych.

W toku badań przeprowadzonych wśród uczestników tychże spotkań wykazano, że hipoteza główna została potwierdzona. Spotkania o charakterze religijnym prowadzone przez duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego mają wyraźny, pozytywny wpływ na proces przemian życiowych respondentów. Osadzeni deklarują swoje zaangażowanie w uczestnictwo w spotkaniach oraz wskazują na konkretne zmiany w swoich systemach wartości.

Weryfikując hipotezy szczegółowe, wykazano, że motywacje uczestników mają przede wszystkim charakter wewnętrzny. Dominującymi potrzebami wśród osadzonych okazały się potrzeby poznania Boga oraz poznania i zrozumienia Pisma Świętego. Ponadto, spotkania dla osadzonych są również bezpieczną przestrzenią, wolną od ocen i stygmatyzacji. Zgodnie z teorią samostanowienia Edward'a Decieg'o i Richard'a Ryan'a, uczestnicy zaspokajają w ten sposób potrzebę autonomii, kompetencji i relacji, co znacząco wpływa na ich rozwój osobisty.

W badaniu zauważono także wdzięczność osadzonych zarówno wobec duchownych, jak i wobec faktu, że nie są pozostawieni sami sobie po wyjściu na wolność. Duchowni wyrażają wsparcie również w działaniach postpenitencjarnych, co znacząco zwiększa szansę na reintegrację społeczną. Respondenci wskazywali m.in. pomoc w znalezieniu pracy, mieszkania czy odbudowy kontaktu z rodziną.

Prowadzenie badań napotkało istotne ograniczenie, które miało wpływ na szczegółowość uzyskanych danych. Nie wszystkie osoby biorące udział w badaniu zdecydowały się na udzielenie odpowiedzi w pytaniach otwartych, co ograniczyło możliwość pełniejszego zobrazowania ich indywidualnych doświadczeń. Z tego powodu warto rozważyć przeprowadzenie wywiadów jakościowych, które pozwoliłyby na dokładniejsze zrozumienie duchowego aspektu procesu resocjalizacji. Szczególnie

cenną perspektywą dalszych badań byłoby pogłębienie studiów przypadków osób, które po wyjściu na wolność uczęszczały na spotkania prowadzone przez duchownych Związku i zaangażowały się w działania postpenitencjarne. Analiza ich losów, stopnia reintegracji społecznej oraz trwałości dokonanych zmian w życiu mogłoby wnieść istotny wkład w ramach doskonalenia praktyk wspierających proces resocjalizacji, a także mogłoby okazać się przydatne w dalszym eksplorowaniu roli duchowości wśród byłych osób osadzonych.

Wyniki badań potwierdzają, że działania o charakterze duchowym mogą stanowić integralną część skutecznej resocjalizacji. Osadzeni wskazują, że mimo trudnych doświadczeń życiowych, wykazują gotowość do zmiany i pracy nad sobą, co jest możliwe dzięki adekwatnemu wsparciu i pozyskaniem nowej perspektywy dzięki uczestnictwu w spotkaniach duszpasterskich.

Bibliografia

Akty prawne:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, art. 53
2. Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, art. 4 § 1, Dz. U. 2023 poz. 1683.

Literatura i artykuły naukowe:

1. Apanowicz J., *Metodologia ogólna*, Wydawnictwo Diecezji Pelplińskiej „BERNARDINUM“, Gdynia 2002
2. Czyżewska D., Mikołajewska K., *Religijność a rozwój rozumowania moralnego w okresie adolescencji*, „Psychologia rozwojowa Instytutu Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2012, tom 17, nr 2
3. Dutkiewicz W., *Przewodnik metodyczny dla studentów pedagogiki*, Strzelec, Kielce 1996
4. Hołyst B., *Kryminologia*, Warszawa 2002
5. Kondrat A., *Nieuświadomiona religijność w projekcie logoterapeutycznym Viktora Frankla*, „Studia z Historii Filozofii” 3(2)/2015.
6. Maszke A. W., *Metody i Techniki Badań Pedagogicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2008
7. Pilch T., Baumann T., *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe* (wydanie drugie poprawione i rozszerzone, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, 2001
8. Podgórski R. A., *Metodologia badań socjologicznych. Kompendium wiedzy metodologicznej dla studentów*. Oficyna Wydawnicza Branta 2007
9. Płoski T., *Wolność sumienia i wyznania w warunkach izolacji więziennej*, „Studia Prawnoustrojowe 9, UWM” 2009
10. Szyjewski Z., Grzegorz Szyjewski, *Wiarygodność metod badawczych*, Uniwersytet Szczeciński, Informatyka ekonomiczna 2(44) 2017
11. Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice, 2005

12. Szwed-Walczak A., Sielezin J. R., *Metodologia badań społecznych. Definicje, terminy, pojęcia*, Poligrafia ad rem, Jelenia Góra 2021, "Polityka i Społeczeństwo" 2(21)/2023
13. Walesa Cz., *Psychologiczna analiza zmian w rozwoju religijności człowieka*, "Roczniki Filozoficzne" 1997, Tom XLV, zeszyt 4
14. Zaczyński W., *Praca badawcza nauczyciela*, WSIP, Warszawa 1995
15. Zenderowski R., *Technika pisania prac magisterskich*. Krótki przewodnik po metodologii pisania prac dyplomowych, Wydawnictwa Fachowe, Warszawa 2008
16. Żelazo M., *Kwestionariusz wywiadu jako narzędzie badawcze*, "Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej" nr 2(6), 2013

Źródła internetowe:

1. Słownik PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/religia;2514825.html> [07.11.2024]
2. Europejskie Reguły Więzienne, art. 29.1, art. 29.2, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Europejskie%20regu%C5%82y%20wi%C4%99zienne%20i%20regu%C5%82y%20Mandeli%20-%20Zalecenia%20Mi%C4%99dzynarodowe.pdf> [07.11.2024]
3. Reguły Minimalne ONZ, Reguły Mandeli, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Europejskie%20regu%C5%82y%20wi%C4%99zienne%20i%20regu%C5%82y%20Mandeli%20-%20Zalecenia%20Mi%C4%99dzynarodowe.pdf> [07.11.2024]
4. http://www.ezb-szczecinek.pl/index.phpgo=page&id=Krotki_rys_historyczny_powstania_EZB [07.11.2024]
5. http://www.ezb-szczecinek.pl/index.php?go=page&id=Cel_sluzby_w_wiezieniu [07.11.2024]
6. Statut EZB w RP, <http://www.ezb-szczecinek.pl/download/001-scalone.pdf> [07.11.2024]
7. Mędrala A., *Encyklopedia Zarządzania*, <https://mfiles.pl/pl/index.php/Statut> [07.11.2024]
8. Wojewódka K., Niemiec K., *Encyklopedia Zarządzania*, https://mfiles.pl/pl/index.php/Metodologia_bada%C5%84 [07.11.2024]
9. <https://selfdeterminationtheory.org/theory/> [07.11.2024]

Materiały dodatkowe:

1. Egzemplarze umów pozostające w dyspozycji Ewangelicznego Związku Braterskiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz poszczególnych Zakładów Karnych

Spis tabel

Tabela 1. Metryczka	21
Tabela 2. Czas uczestnictwa w spotkaniach	22
Wykres 1. Czynniki motywujące osadzonych do udziału w spotkaniach (ZK Czarne).38	
Wykres 2. Czynniki motywujące osadzonych do udziału w spotkaniach (OZ Szczecinek)	
..... 41	
Wykres 3. Czynniki motywujące osadzonych do udziału w spotkaniach (OZ Złotów)	
..... 43	
Wykres 4. Czynniki motywujące osadzonych do udziału w spotkaniach (ZK Stare Borne)	
..... 44	

Aneks 1. Kwestionariusz ankiety

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

ROLA SPOTKAŃ DUCHOWNYCH EWANGELICZNEGO ZWIĄZKU BRATERSKIEGO Z RP ORGANIZOWANYCH W ZAKŁADACH KARNYCH

Szanowni Państwo!

Celem niniejszej ankiety jest zebranie informacji na temat roli spotkań duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego w RP organizowanych w zakładach karnych oraz ustalenie czynników wpływających na poziom zaangażowania osób osadzonych uczestniczących w tychże spotkaniach.

Odpowiedzi otrzymane dzięki Państwa uprzejmości pozwolą określić, czy duchowny charakter spotkań mają wpływ na całościową resocjalizację osób osadzonych w poszczególnych zakładach karnych.

Ankieta jest anonimowa, udział w niej jest dobrowolny, a wyniki służą wyłącznie celom naukowym. Wyniki ankiety są poufne i posłużą do stworzenia pracy licencjackiej. Proszę o szczerze odpowiedzi zgodne ze stanem faktycznym.

Proszę o zaznaczenie symbolem „X” przy każdym pytaniu, w którym możliwy jest wybór odpowiedzi. Jeśli z treści pytania wynika, że odpowiedzi może być kilka wówczas możliwy jest wybór więcej niż jednej odpowiedzi. W pytaniach otwartych proszę wpisać odpowiedź w miejsca wykropkowane.

Dziękuję za udział w badaniu.

I. Cechy demograficzno-społeczne respondenta

1. Płeć

- a. Kobieta
- b. Mężczyzna

2. Wiek

- a. 18-25
- b. 26-35
- c. 36-45
- d. 46-55
- e. Powyżej 55 lat

3. Wykształcenie

- a. Podstawowe
- b. Gimnazjalne
- c. Średnie
- d. Zasadnicze zawodowe
- e. Wyższe

II. Doświadczenia ze spotkaniami EZB w RP

1. Czy regularnie uczestniczysz w spotkaniach prowadzonych przez duchownych EZB w zakładzie karnym?
 - a. Tak
 - b. Nie
2. Jak długo uczęszczasz na spotkania prowadzone przez duchownych EZB w zakładzie karnym?
 - a. 1 miesiąc
 - b. 2-3 miesiące
 - c. 4-6 miesięcy
 - d. Powyżej 6 miesięcy
3. Czy uważasz, że spotkania prowadzone przez duchownych EZB pomagają w poprawie Twojego samopoczucia?
 - a. Tak
 - b. Nie
 - c. Nie mam zdania
4. Jak oceniasz ogólny wpływ uczestnictwa w spotkaniach na Twoje życie w zakładzie karnym?
 - a. Bardzo pozytywny
 - b. Pozytywny
 - c. Neutralny
 - d. Negatywny
 - e. Bardzo negatywny
5. Czy spotkania są ważną częścią Twojego procesu resocjalizacji?
 - a. Tak, bardzo ważną
 - b. Tak, ważną
 - c. Trochę ważną
 - d. Nie są ważną częścią

- e. Są dla mnie przeszkodą w tym procesie
- 6. Czy masz jakieś negatywne doświadczenia związane z uczestnictwem w spotkaniach?

- a. Nie
- b. Tak (jakie?)

.....

.....

.....

.....

III. Ocena indywidualnego odbioru wpływu spotkań z duchownymi EZB w RP na rozwój osobisty osadzonego

1. Czy udział w spotkaniach motywuje Cię do zmian na lepsze w swoim życiu?
 - a. Tak
 - b. Nie
 - c. Trudno stwierdzić
2. Czy spotkania pomagają Ci w odnalezieniu sensu życia i celu po opuszczeniu zakładu karnego?
 - a. Tak
 - b. Nie
 - c. Trudno powiedzieć
3. Czy spotkania są dla Ciebie ważnym elementem wsparcia w trakcie Twojego pobytu w zakładzie karnym?
 - a. Tak, bardzo ważnym
 - b. Tak, ważnym
 - c. Nie mam zdania
 - d. Raczej nieważnym
 - e. W ogóle nieważnym
4. Jakie zauważasz korzyści w rozwoju osobistym, związane z udziałem w spotkaniach?

.....

.....

.....

.....

5. Czy tematy omawiane na spotkaniach mają wpływ na Twoje plany po opuszczeniu zakładu karnego?

a. Nie

b. Tak (Co konkretnie na spotkaniach pomaga Ci w planowaniu przyszłości po opuszczeniu zakładu karnego?)

.....

.....

.....

.....

IV. Motywacja do uczestnictwa w spotkaniach

1. Co skłoniło Cię, aby pierwszy raz wziąć udział w spotkaniu?

.....

.....

.....

.....

2. Jakie są Twoje osobiste motywacje lub oczekiwania związane z uczestnictwem w spotkaniach?

.....

.....

.....

.....

3. Czy uczestniczenie w takich spotkaniach pomaga Ci przetrwać trudne chwile w zakładzie karnym?

a. Nie

b. Tak (W jaki sposób?)

.....

.....

4. W jakim stopniu podane poniżej czynniki motywują Cię do brania udziału w spotkaniach? (Zaznacz od 1 do 5, gdzie 1 oznacza nie motywuje mnie, a 5 oznacza bardzo mnie motywuje)

Czynniki motywujące do udziału w spotkaniach	Skala oceny				
	1	2	3	4	5
Potrzeba wsparcia psychicznego					
Potrzeba wsparcia emocjonalnego					
Potrzeba wsparcia duchowego (w tym					

poznanie Pisma Świętego)					
Zródło nadziei na lepszą przyszłość					
Poznanie innych osadzonych o podobnych wartościach i przekonaniach					
Potrzeba przynależności do grupy					
Korzyści materialne, takie jak paczki					
Zapełnienie czasu i walka z nudą					
Wsparcie w znalezieniu pracy					
Możliwość praktyk religijnych					
Poprawa relacji z rodziną i/lub innymi osadzonymi					

5. Jakie elementy spotkań są dla Ciebie najbardziej wartościowe?

.....

.....

.....

.....

V. Rola prowadzącego oraz satysfakcja z udziału w spotkaniach

1. Czy prowadzący spotkania potrafi motywować do brania udziału w spotkaniach?
 - a. Zdecydowanie tak
 - b. Tak
 - c. Trochę
 - d. Nie
 - e. Zdecydowanie nie
2. Czy prowadzący w czasie spotkań tworzy atmosferę akceptacji i otwartości?
 - a. Zdecydowanie tak
 - b. Tak
 - c. Trochę
 - d. Nie
 - e. Zdecydowanie nie
3. Czy prowadzący spotkania potrafi uświadomić uczestnikom przyczyny, które spowodowały ich pobyt w zakładzie karnym?
 - a. Tak
 - b. Nie
 - c. Trudno powiedzieć
4. Czy prowadzący skutecznie rozwiązuje problemy w czasie spotkań?

- a. Zdecydowanie tak
- b. Tak
- c. Trochę
- d. Nie
- e. Zdecydowanie nie

5. Jakie działania lub zachowania prowadzącego spotkania wpływają pozytywnie na atmosferę spotkań?

.....

.....

.....

.....

6. Czy obecność prowadzącego spotkania jest dla Ciebie wsparciem w czasie pobytu w zakładzie karnym?

- a. Nie
- b. Tak (w jaki sposób?)

.....

.....

.....

.....

7. Czy masz jakieś szczególne wspomnienia związane z prowadzącymi, które pomogły Ci w trudnej dla Ciebie sytuacji?

- a. Nie
- b. Tak (jakie?)

.....

.....

.....

.....

Aneks 2. Świadcstwa byłych osadzonych nawróconych w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności zebrane dzięki uprzejmości duchownych Ewangelicznego Związku Braterskiego w Rzeczypospolitej Polskiej

Świadcstwo nr 1 – Pan Mirosław Pisarkiewicz, uczeń Chrystusa na drodze przemiany, obecnie zamieszkały w Ośrodku Związku w Kołobrzegu

”Spędziłem w więzieniu ogółem 31 lat. Za kraty trafiłem mając 18 lat. W 1978 roku trafiłem po raz pierwszy do więziennej celi. W tamtym czasie pobyt w więzieniu uważałem za coś w rodzaju edukacji zła. Prawie każdy więzień chciał nauczyć się przestępczego rzemiosła, aby po wyjściu na wolność świetnie radzić sobie w życiu i nigdy więcej nie trafić za kraty. Więzienną edukację przerwałem parę lat przed końcem kary, kiedy dowiedziałem się, że do zakładu karnego przyjeżdżają ludzie głoszący świadectwo o Jezusie Chrystusie. Było to dla mnie coś całkowicie nowego i zdecydowanie odmiennego od tego wszystkiego, co poznałem do tej pory. Odczuwałem głęboki szacunek dla przedstawicieli Ewangelicznego Związku Braterskiego za ich odwagę i chęć głoszenia nauki Jezusa w więzieniach. Uważam, że miałem wiele szczęścia, ponieważ dzięki braciom w Chrystusie otrzymałem szansę na nowe, całkowicie odmienne życie, jakiego wcześniej nie znałem. Po wyjściu na wolność Kościół dał mi dach nad głową, wsparcie finansowe, a nawet narzędzia do wykonywania pracy i odzież. Jestem rzeźbiarzem w drewnie i dzięki pomocy Kościoła, mogę realizować swoją pasję, wykonując biblijne płaskorzeźby. Wiem doskonale, że jako osoba bezdomna, bez wsparcia Kościoła, nie miałbym żadnych szans na pozostanie na wolności. Musiałbym wrócić do więzienia, ponieważ jako inwalida nie miałbym żadnych szans na samodzielne poradzenie sobie w warunkach wolnościowych. Dzięki pomocy Kościoła jestem na wolności już 5 lat. Zrozumiałem, że moje dawne przestępcze życie było złe. Poznałem wielu wspaniałych ludzi, z którymi mogę wprowadzać w życie naukę Jezusa. Zrozumiałem, że dawanie przynosi człowiekowi więcej satysfakcji niż tylko branie. Cieszę się, że mogę być uczniem Chrystusa!”

Świadectwo nr 2 – Pan Stanisław Cukier, historia duchowej przemiany byłego więźnia i jego droga do nowego życia w Chrystusie

"Mam 58 lat, z czego ponad połowę mojego życia spędziłem w zakładzie karnym. Byłem skazany za wiele przestępstw, w tym za przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu - za pobicia, kradzieże, napady i wiele innych. Lista moich przestępstw była długa. Za wszystkie te przestępstwa miałem wszystkich wyroków ponad 50 lat. Po napisaniu o wydanie wyroku łącznego zmniejszono mi na prawie 32 lata. Gdy przebywałem w Piotrkowie Trybunalskim w ZK napisałem o przetransportowanie do innego zakładu karnego. Dostałem zgodę na transport, był to rok 2010. Nie miałem pojęcia, gdzie pojedę. W ten sposób trafiłem do OZ-ZK w Dobrowie. Tutaj byłem z kolegą Sławkiem na celi, który chodził na spotkania biblijne. Zaczął mnie namawiać żebym też poszedł, ale ja nie chciałem. Ale on ponawiał swoje próby. Pewnego razu zgodziłem się i poszedłem na takie spotkanie. Spotkanie prowadził Brat Henryk, każdy siedział i słuchał, była cisza, spokój. Po tym spotkaniu jakoś się trochę dziwnie czułem, ale pomyślałem, że teraz Sławek da mi spokój. Ale gdy zbliżało się następne spotkanie to znowu Sławek mnie namawiał. Poszedłem. Spotkanie prowadził Brat Henryk ponownie. Na tym spotkaniu jak i poprzednim było czytane Pismo Święte, fragmenty, które Brat Henryk interpretował. Na tym spotkaniu ktoś poprosił Brata o Pismo Święte. Pojawiła się myśl u mnie, że też poproszę o Pismo Święte, a jak nie dostanę to będę miał wymówkę by nie chodzić. Jak pomyślałem tak zrobiłem. Na kolejne spotkanie poszedłem i znowu był Brat Henryk. Przywiózł Pismo Święte dla tych co chcieli, było i dla mnie. Mój plan, pomysł upadł. Zacząłem chodzić na spotkania. Na tych spotkaniach poznałem Brata Ludwika i innych Braci. Po tych spotkaniach zupełnie inaczej się czułem, odczuwałem spokój. Nie mogłem tego pojąć, moja agresja do innych gdzieś zniknęła. I tak zacząłem chodzić na spotkania. Na początku nie czytałem Biblii, którą otrzymałem, na spotkaniu otwierałem a po przyjściu na cele kładłem ją do skrzyni pod łóżko. I tak było do pewnego momentu. Na jednym ze spotkań, które prowadził Brat Henryk było też poruszone odnośnie tego w jaki sposób czytać Biblię i że nie trzeba się pytać, czy ktoś czyta czy też nie, bo to widać. Poczułem - patrząc na Brata Henryka i na Biblię - że to co słyszałem to jest właśnie do mnie. Z początku nie mogłem zrozumieć po czym można zobaczyć, czy ktoś czyta czy też nie. Ale później to zrozumiałem. Wtedy też zadałem sobie pytanie, czy chce chodzić na

spotkania biblijne i czy chce zmienić swoje życie i czy chce kierować się tym co Biblia, a raczej Bóg oferuje. Postanowiłem, że chce zmienić swoje życie, zacząłem chodzić i rozumieć co mówi Pismo Święte oraz czytać Biblię. Zacząłem zauważać, że coś się dzieje w moim życiu, większy spokój, inne spojrzenie na życie i innych, moja agresja zaczęła znikać. W 2014 roku zapytałem się Brata Daniela czy mógłbym przyjąć chrzest. Dlaczego chciałem. Otóż uświadomiłem sobie, że Jezus Chrystus oddał swoje życie również za mnie. Że będąc na krzyżu, spuścił głowę w dół i wzrokiem widział za krzyża moje grzechy, które były przybite do krzyża. Zrozumiałem, że nie mogę i nie mam prawa odrzucić jego ofiary i tego, że mi zostaje oferowane. Postanowiłem przyjąć do swego serca szczerze Jezusa i starać się naśladować Jego drogę i życie. Dlatego postanowiłem świadomie przyjąć chrzest i Jezusa Chrystusa do swojego serca i życia. Do wody wchodziłem z radością, że to swoje stare życie, z którego byłem kiedyś dumny utopię. I tak się stało, stare życie utopiłem. Wychodząc, wynurzając się, czułem, że już nigdy więcej to moje stare życie nie wróci, że mam już nowe życie. Poczułem się zupełnie lżejszy, bo ciężar moich grzechów został mi zabrany. Tak jak wtedy tak też i dziś dziękuję wszystkim Braciom za to, że dali mi poprzez takie spotkania biblijne zrozumienie tego, że każdy może zmienić swoje życie i porzucić to stare życie. Tą pracę, którą robią w takich miejscach jak Zakłady Karne jest trudną pracą, wymaga dużo trudu i wysiłku. Ale wiem, że nie robią tego dla siebie, robią to na Chwałę Bożą, na Chwałę Jezusa Chrystusa, naszego Zbawiciela. To jemu Wielka cześć i uwielbienie. Dziś będąc na wolności nie wyrządzam nikomu żadnej szkody, nic złego, cieszę się tym co mam, szanuję ludzi, którzy nieraz patrzą na mnie źle, każdego człowieka doceniam jako swojego bliźniego. Dziękuję z całego serca za to, że poprzez swoją śmierć na krzyżu Jezus Chrystus dał mi nowe życie. Dziękuję Ci Panie, że dałeś mi najcenniejszy dar, dziękuję Ci Panie, że mogę mieć Cię w swoim życiu i sercu. Bądź Panie Wywyższony i Pozdrowiony Chwała Tobie w imię Jezusa Chrystusa naszego Zbawiciela. Amen."

OŚWIADCZENIE

Świadoma odpowiedzialności oświadczam, że przedkładana praca licencjacka pt.: „Rola Spotkań Ewangelicznego Związku Braterskiego w Rzeczypospolitej Polskiej organizowanych w Zakładach Karnych w Czarnem i Starem Bornem oraz ich Oddziałach Zewnętrznych w procesie resocjalizacji osób tam osadzonych.” została napisana przeze mnie samodzielnie (uwzględniając merytoryczny wkład promotora w ramach prowadzonego seminarium dyplomowego). Oznacza to, że przy pisaniu tej pracy poza niezbędnymi konsultacjami nie korzystałam z pomocy innych osób, a w szczególności nie zlecałam opracowania rozprawy lub jej części innym osobom, nie odpisywałam rozprawy lub jej części z prac innych osób. Jednocześnie przyjmuję do wiadomości, że gdyby powyższe oświadczenie okazało się nieprawdziwe, decyzja o wydaniu mi dyplomu zostanie cofnięta. Ponadto oświadczam, że przedłożona praca jest identyczna z załączoną wersją elektroniczną.

Jednocześnie oświadczam, że wyżej wymieniona praca nie narusza praw autorskich w rozumieniu ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. nr 24, poz. 83) oraz dóbr osobistych chronionych prawem autorskim.

Wyżej wymieniona praca nie zawiera danych i informacji, które uzyskałam w sposób niedozwolony.

Niniejsza praca licencjacka nie była wcześniej podstawą żadnej innej urzędowej procedury związanej z nadawaniem dyplomów wyższej uczelni lub tytułów zawodowych.

Praca stanowi własność Akademii Nauk Stosowanych Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Szczecinie i autora pracy. Wykorzystywanie wyników badań przez inne osoby prawne bądź fizyczne może nastąpić jedynie za zgodą Rektora Uczelni.

Kinga Dziłkowska

Podpis studenta